

GROEN
werkt voor iedereen

Tijd voor (een)
#IMPULS

[IMPULSCONGRES.BE](https://impulscongres.be)

1 België is een land met veel mogelijkheden. Met burgers en bedrijven die heel wat in hun mars hebben.
2 Dat tonen ze elke dag. Werknemers zijn vaak goed geschoold en zeer productief. En hoewel onze
3 welvaartsstaat aan vernieuwing toe is, beschikt ons land over een kwaliteitsvolle gezondheidszorg en
4 sterke sociale voorzieningen. Er is een rijk netwerk van kleine en middelgrote ondernemingen, de bron
5 van tewerkstelling bij uitstek. We zijn bovendien actieve burgers: niet alleen op de arbeidsmarkt, maar
6 ook in de zorg, in het middenveld en in tal van organisaties.

7 Impuls

8

9 Toch beleven we moeilijke tijden. Onze welvaartsstaat heeft een drievoudig probleem: sociaal, ecolo-
10 gisch en financieel-economisch. En die problemen staan niet los van elkaar. Het is een systeemcrisis,
11 een gevolg van hoe onze samenleving en economie zijn georganiseerd. Onzekerheid is daardoor het lot
12 van heel wat mensen. Van de opgejaagde werkende ouder die op zoek is naar kinderopvang tot de naar
13 werk zoekende pas afgestudeerde. Van de bedrijfsleider met een leeg orderboekje tot de werknemer
14 van een van de vele ondernemingen in moeilijkheden.

15 De droom dat kinderen en jongeren het beter moeten hebben, lijkt vrijwel opgegeven. Een samenleving
16 die dat doet, levert zich over aan cynisme en negativisme. Groen wil de droom weer doen leven. Vooruit
17 is de richting. We nemen de handschoen op en willen tonen dat het anders en beter kan. Niet alleen in
18 de toekomst, maar nu al.

19 Het is dan ook niet toevallig dat we net nu het Impulscongres organiseren en te rade gingen bij een
20 brede groep van academici, organisaties en burgers. Een stevige impuls, dat is waar de Europese,
21 Belgische, Vlaamse en Brusselse politiek nood aan heeft. Een impuls van hoop en perspectief. Een
22 impuls aan hervormingen en nieuwe ideeën. Een impuls van duurzame relance, zuurstof voor onze
23 economie en ondernemingen. Een impuls, niet alleen voor de happy few, maar voor iedereen.

24 Groen en sociaal: hervormen met vier toetsstenen

.....

25 Groen trekt daarbij complexloos de kaart van hervormingen. De recepten van de rechterzijde – deregule-
26 ring en hypercompetitie – hebben ons gebracht waar we nu staan. Klassiek links – staats en produc-
27 tivistisch – zal evenmin de nodige vernieuwing en vergroening brengen. Anders dan nationalist en
28 populist zoekt Groen de oplossingen in een positieve en constructieve dialoog. Voor iets, in plaats
29 van tegen alles.

30 De hervormingsagenda van Groen is concreet en bestrijkt alle maatschappelijke domeinen. Hij gaat
31 over het sociale én over het leefmilieu. Beide zijn voor ons even belangrijk. Met dit congres maken
32 we de noodzakelijke hervormingen heel tastbaar op vlak van fiscaliteit, loopbanen, ondernemen en
33 gezondheid. Doorheen deze thema's formuleren we vier toetsstenen:

34 **1** Duurzaam

35 Economische ontwikkeling is maar duurzaam als ze op een ecologische
36 leest is geschoeid. We zetten de transitie vandaag in om problemen op
37 vlak van klimaat, biodiversiteit en gezondheid eindelijk te tackelen. Met
38 leefmilieu en klimaat hoog op de agenda zet je ook in op gezondheid en
39 werkgelegenheid.

40 **2** Rechtvaardig

41 De sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen. Sociale en
42 ecologische rechtvaardigheid gaan hand in hand. Armoede en ongelijkheid

43 zijn ziekmakers. Zij die het moeilijk hebben, trekken we mee. Hervreiden is
44 een werk van elke dag. Mensen emanciperen moet bij elke beleidsbeslissing
45 de ambitie zijn.

3 Eenvoudig

46 Wetgeving en beleid moeten eenvoudig en leesbaar zijn. Onze wetgeving is
47 nodeloos complex voor burgers en bedrijven. Die complexiteit is maar goed
48 voor een select groepje. Vereenvoudigen is dan ook noodzakelijk op zowat
49 alle terreinen. Sociaal-economisch zal het lonen. Tegelijk is die vereenvoudi-
50 ging een zaak van transparantie en democratie.
51

4 Betaalbaar

52 Burgers en bedrijven verdienen toegankelijke en betaalbare voorzieningen
53 en dienstverlening. Ook globaal moet de rekening kloppen. In budgettaire
54 moeilijke tijden moeten we kunnen investeren zonder dat de staatsschuld
55 nog verder oploopt voor de toekomstige generaties. Het is dus zoeken naar
56 (nieuwe) inkomsten en doordachte besparingen.
57

58 Alleen structurele hervormingen leiden naar hernieuwde zekerheid voor burgers en bedrijven.
59 Zekerheid op materieel vlak: loon naar werken, waardige pensioenen en uitkeringen, eerlijke fiscaliteit
60 enzovoort. Maar ook in immateriële termen: een gezonde leefomgeving, tijd, kwalitatieve zorg, kinder-
61 opvang en onderwijs in de buurt bijvoorbeeld.

62 Doorbraak realiseren

.....

63 De moeilijke tijden die we beleven, zijn tegelijk zeer boeiend. De crisis is een kans om een doorbraak te
64 realiseren. We zien bovendien veel positieve initiatieven van onderuit. Burgers richten zelf een bank op
65 en liggen aan de basis van groene-energieprojecten. Duurzaamheid staat steeds hoger op de agenda bij
66 sociale partners en niet-gouvernementele organisaties, op de schoolbanken en in de media. Bedrijven
67 kiezen zelf voor verduurzaming en gaan hierin soms sneller dan de overheid. Nieuwe participatievor-
68 men borrelen op, coöperatief ondernemen zit in de lift. Met dat engagement moeten we aan de slag.

69 De voorbije jaren zijn onze samenleving en onze economie verziekt door een kleine groep van specu-
70 lanten, vervuilers en lobbyisten, de 1 procent, superrijk en arrogant. Zij zijn de ambassadeurs van de
71 neoliberale gulzigheid. Ze doen er alles aan om alles bij het oude te laten. Hun doen en denken putten
72 de mensen en onze planeet uit en dat moet stoppen.

73 Om het tij te keren, moeten we de positieve krachten bundelen. De overige 99 procent is dan wel heel
74 divers: van de creatieve ondernemer en de beresterke handarbeider tot de zorgende ouder. Maar ze
75 hebben één iets heel belangrijks gemeen: ze willen vooruit. Voor zichzelf en hun familie, maar ook met
76 dit land. Samen zijn zij tot heel veel in staat.

77 Samen met hen wil Groen de komende jaren aan een positief verhaal schrijven. Op alle beleidsniveaus
78 en graag vanuit een beleidsrol. Het verhaal van hoe een samenleving vorm krijgt, is nooit af. Maar met
79 dit congres willen we alvast aan belangrijke aanzet geven over welke thema's het vandaag en morgen
80 in de Belgische politiek moet gaan.

FISCALITEIT

VISIE

81 Burgers en bedrijven verwachten terecht dat er
82 niet meer belastingen worden geïnd dan nodig
83 en dat het duidelijk is waarvoor die dienen. Ze
84 verwachten ook dat iedere belastingplichtige
85 op dezelfde manier wordt behandeld. Dat die
86 weet waar hij aan toe is en dat aan iedereen een
87 rechtvaardige bijdrage wordt gevraagd.

88 Een goed fiscaal beleid heeft voor Groen dan ook
89 als doel meer rechtvaardigheid en duurzaamheid.
90 We willen belastingen met een duidelijk bepaald
91 doel inzetten en rechtszekerheid garanderen aan
92 burgers en bedrijven. Fiscaliteit is een essentiële
93 hefboom om het dagelijks leven van mensen
94 te verbeteren en onze samenleving socialer en
95 milieuvriendelijker te maken.

96 Vertrekkend vanuit die uitgangspunten wil
97 Groen het huidige belastingstelsel grondig her-
98 vormen volgens drie krachtlijnen: verschuiving,
99 vereenvoudiging en ‘verwitting’. Met deze drie
100 bewegingen kunnen we op fundamentele wijze
101 de rechtvaardigheid, rechtszekerheid en doelma-
102 tigheid van onze fiscaliteit verhogen.

103 **Verschuiving**
.....

104 Bij de groene fiscale verschuiving verlagen we
105 lasten op arbeid en verschuiven ze richting
106 groene fiscaliteit en vermogensfiscaliteit.
107 Waarom moet iemand die schulden meestorst
108 en een hoog inkomen ziet wegsmelten door
109 schuldaflossingen een hoge bijdrage betalen, en
110 iemand die renteniert veel minder? Om rijkdom te
111 herverdelen willen we werken aan de hand van
112 nettovermogens en niet van bruto-inkomens,
113 zoals dat nu gebeurt.

114 Door de verschuiving van de lasten op arbeid
115 naar bijdragen uit grote vermogens en groene
116 fiscaliteit, wordt arbeid ook een stuk goedkoper.
117 De lagere lasten op arbeid zwingen de compe-
118 titiviteit van onze economie aan en creëren heel
119 wat nieuwe jobs. Bovendien geeft de verschui-
120 ving naar groene fiscaliteit ook een belangrijke
121 prikkel om efficiënter om te springen met ons
122 grondstoffen- en energieverbruik. Dat is niet
123 alleen goed voor het klimaat. Het brengt ons ook

tot een efficiëntere economie, die meer waarde 124
creëert met minder grondstoffen. De groene 125
fiscale verschuiving is een win-winsituatie zoals 126
er zich zelden aandienen. 127

Vereenvoudiging

.....

Hoe complexer het belastingstelsel, hoe 129
onrechtvaardiger. Want enkel wie voldoende 130
geld heeft en specialist genoeg is, kan het 131
ingewikkelde systeem gebruiken om minder 132
bij te dragen. Vereenvoudiging begint met het 133
wegwerken van het onwerkbaar kluwen aan 134
uitzonderingsregels en fiscale gunstregimes. De 135
complexiteit van het systeem zorgt er namelijk 136
voor dat specialisten de mazen in het net kennen 137
en ze via lobby-inspanningen soms ook nog eens 138
zelf creëren. Dit creëert frustratie bij gewone 139
burgers en bedrijven. 140

Belastingssystemen moeten uitlegbaar, voor- 141
spelbaar en begrijpelijk zijn voor de burgers die 142
er aan bijdragen. Dat kan enkel door er voor te 143
zorgen dat elke belasting eenvoudig te bereke- 144
nen valt, zo weinig mogelijk uitzonderingen kent 145
en een duidelijk gecommuniceerd doel heeft. Het 146
nastreven van een specifieke doelstelling bete- 147
kent ook dat groene en herverdelende fiscaliteit 148
niet gebruikt worden om begrotingsgaten op te 149
vullen. Aanpassingen aan dit soort belastingen 150
mogen enkel gebeuren om het beleidsdoel van 151
de maatregel beter na te streven. De meer- of 152
minderinkomsten die daaruit voortvloeien 153
kunnen dus enkel het gevolg zijn van, en niet de 154
reden zijn voor de aanpassing. 155

‘Verwitting’

.....

De steun om fiscale fraude aan te pakken, is de 157
voorbij tijd nog toegenomen. We verwachten 158
terecht van medeburgers of economische 159
concurrenten dat ze het spel eerlijk spelen. 160
Als we het hebben over ‘verwitting’, dan is 161
het belangrijk een onderscheid te maken 162
tussen de strijd tegen fiscale fraude en die 163
tegen verregaande fiscale ontwijing. Voor het 164
terugdringen van ontwijing ligt de oplossing 165
in een verbetering van de fiscale regelgeving. 166
Als we eenvoudige, heldere regels met weinig 167
uitzonderingen hanteren, zal de mogelijkheid 168
op fiscale ontwijing danig verminderen. In 169
de strijd tegen fiscale fraude is het belangrijk 170

171 om de pakkans op te drijven door te werken
172 met eenvoudig controleerbare systemen. De
173 strafmaat voor fiscale vergrijpen willen we hoog
174 genoeg leggen en we willen ervoor zorgen dat
175 deze ernstige straffen ook worden toegepast.
176 Belangrijk is ook om een cultuur te creëren waarin
177 fraude niet langer maatschappelijk getolereerd
178 wordt. Dat kan bijvoorbeeld door de kosten van
179 fraude voor de samenleving geregeld duidelijk te
180 communiceren naar de bevolking.

VOORSTELLEN

181 Verschuiving

182 1. De lasten op arbeid gevoelig verlagen

183 Omdat wie werkt heel wat bijdraagt aan de maatschappij, verlagen we de lasten op arbeid gevoe-
184 lig. Als eerste stap in de groene verschuiving van lasten op arbeid naar vermogen en vervuiling
185 willen we de loonlasten verlagen voor lonen die lager liggen dan een gemiddeld voltijds loon.

186 ▶ Via het progressiever maken van de werkgeversbijdrage op lonen lager dan een
187 gemiddeld voltijds brutoloon. De werkgeversbijdrage bedraagt ongeveer 32 procent
188 van het brutoloon van de werknemer. We veranderen niets aan de eerstelijnsbe-
189 rekening van die bijdragen, omdat we de historische resultaten van het sociaal
190 overleg willen respecteren. Wat we wel doen, is op het einde van de berekening een
191 progressiviteitscorrectie doorvoeren, wat leidt tot het volgende systeem:

192 ▶ De werkgeversbijdragen worden berekend volgens de bestaande systemen.

193 ▶ Voor de lonen die hoger liggen dan de mediaan voltijds
194 equivalent brutoloon verandert er niets.

195 ▶ Voor voltijds equivalente brutolonen die lager liggen dan het
196 referentieloon, verlagen we de werkgeversbijdrage met een vast
197 bedrag per procent dat het loon onder het gemiddelde ligt.

198 ▶ Via een loonbonus voor wie een lager dan gemiddeld loon heeft: Wanneer werk-
199 nemers een voltijds equivalent brutoloon hebben dat lager ligt dan het 'referen-
200 tieloon' (het mediaanbrutoloon tijdens het aanslagjaar), geeft de overheid hen een
201 belastingkrediet dat een vastgelegd percentage van het verschil tussen het eigen
202 loon en het referentieloon dichtrijdt. Dat is bijvoorbeeld 5 procent. Om de impact van
203 deze maatregel te maximaliseren, wordt de geschatte waarde van het belastingkre-
204 diet ook afgehouden van de bedrijfsvoorheffing. Zo kan de werknemer direct genieten
205 van het fiscaal voordeel en moet hij of zij niet anderhalf jaar wachten om plots 'een
206 cadeautje' te ontvangen via de belastingen.

207 2. De milieufiscaliteit versterken

208 België bengelt aan de staart van het internationale peloton op vlak van milieufiscaliteit. Groen
209 heeft de ambitie om die achterstand weg te werken en de Belgische milieufiscaliteit te versterken
210 naar het voorbeeld van een land als Denemarken. Dat doen we onder meer door een hervorming
211 van de fiscale voordelen voor mobiliteit, de invoering van een veralgemeende slimme kilometer-
212 heffing en het aanrekenen van btw op vliegtuigtickets. Maar ook het in kaart brengen en uitdoven
213 van subsidies die schade met zich meebrengen voor het milieu, het invoeren van kilometervliegen
214 op EU-niveau, het opdrijven van de nucleaire heffing tot een billijk niveau en het moduleren
215 van accijnzen op brandstoffen in functie van hun milieu-impact. (zie ook hoofdstuk Klimaat en
216 Gezondheid voor de gedetailleerde uitwerking van een deel van deze voorstellen).

217 3. Invoeren van een vermogensrendementsheffing

218 De hogere bijdrage uit vermogens realiseren we via een verregaande hervorming van de vermo-
219 gensfiscaliteit. Deze schaft alle bestaande vlaktaksen op privékapitaal af, zoals de roerende
220 en onroerende voorheffing, de schenkingsrechten, de erfenis- en de registratierechten en

221 vervangt die door een progressieve rendementsheffing op grote vermogens. Die heffing heeft
222 een vrijgestelde vermogensschijf die gelijk is aan het netto vermogen van een mediaan gezin. De
223 vermogensdelen boven deze schijf wordt progressief belast. Dat maakt deze heffing een stuk
224 beter naar herverdeling toe dan de huidige kapitaalbelastingen.

225 **4. Een vermogenskadaster creëren**

226 Als we willen werken met een vermogensrendementsheffing, dan moeten we ook een
227 vermogenskadaster invoeren. Dat kadaster geeft een overzicht van de nettovermogens van de
228 Belgische gezinnen. De invoering van dit kadaster is daarnaast ook een sterk instrument in de
229 strijd tegen fiscale fraude.

230 **5. Harmoniseren bestaande vermogensfiscaliteit**

231 Een tussenstap naar onze vermogensrendementsheffing is een harmonisering van de bestaande
232 vermogensfiscaliteit en het wegwerken van de vele uitzonderingsregimes. Het gaat dan
233 bijvoorbeeld om verlaagde tarieven en vrijgestelde bedragen voor een specifiek product. We willen
234 de behandeling van verschillende vermogensbestanddelen harmoniseren. Er is namelijk geen
235 logische reden om mensen te bestraffen/belonen voor een andere samenstelling van eenzelfde
236 vermogen. Bovendien sluit die harmonisering ook het overgrote deel van de achterpoortjes voor
237 fiscale optimalisatie. Dat betekent onder meer dat we de taks op de premies van levensver-
238 zekeringen vervangen door roerende voorheffing en alle tarieven van de roerende voorheffing
239 gelijkschakelen. Verder schaffen we de vrijstelling voor TAK-producten af en globaliseren we de
240 vrijgestelde schijf voor spaarboekjes.

241 **6. Invoeren van een ongelijkheidsindex**

242 Belasten naar draagkracht bij burgers én bedrijven: Groen wil de ontspoorde ongelijkheid tussen
243 zowel vennootschappen als burgers onderling naar draagbare niveaus terugbrengen. Daarom
244 willen we een ongelijkheidsindex ontwikkelen. Die moet de herverdelende impact van overheids-
245 maatregelen in kaart brengen, een zogenaamde 'GINI-index'. Op basis daarvan kunnen we gericht
246 de fiscale druk verschuiven. Zo dragen de sterkste schouders ook weer hun deel van de fiscale
247 lasten.

248 **7. Verloning uit vennootschappen behandelen als andere verloning**

249 Er is de voorbije decennia een zware 'vervennootschappelijking' geweest in onze arbeidsmarkt:
250 individuele zelfstandigen en bestuurders richten vennootschappen op om minder belastingen te
251 moeten betalen. Om dit oneigenlijk gebruik van de vennootschapsvorm terug te dringen, willen
252 we dat de belastingdruk op de verloning via vennootschappen (vennootschapsbelasting +
253 heffingen op dividend uit of vereffening of verkoop van aandelen) niet lager is dan het tarief van
254 de personenbelasting op een zelfde verloning. Deze maatregel is zeker te verantwoorden wanneer
255 we de belastingdruk op arbeid sterk verlagen.

256 Vereenvoudiging

.....

257 **8. Tarieven vennootschapsbelasting verlagen door fiscale gunstregimes in te perken**

258 Het groeiende aantal fiscale gunstregimes maakt het grote bedrijven steeds makkelijker om
259 hun winsten boekhoudkundig zwaar te manipuleren. Sterker nog: door deze fiscale voordelen
260 slaagt een kransje van de meest kapitaalkrachtige bedrijven er in hun billijke fiscale bijdrage

261 bijna volledig te ontlopen. De invoering van een minimumbelasting voor bedrijven is een slechte
262 oplossing voor dit probleem. Ze bestrijdt enkel het symptoom (verregaande fiscale ontwijing)
263 en niet de oorzaak (een ontspoord systeem van fiscale voordelen). Groen wil verder gaan dan
264 symptoombestrijding en het probleem bij de wortel aanpakken. Dat kan door het budget-neutraal
265 afschaffen of inperken van zoveel mogelijk fiscale gunstregimes. Met het geld dat daardoor
266 vrijkomt, willen we vervolgens de tarieven in de vennootschapsbelasting verlagen naar een
267 niveau dat billijker is voor KMO's. Op Europees niveau willen we de vennootschapsbelasting veel
268 verregaander harmoniseren.

269 **9. Steunmaatregelen rechtstreeks toekennen en niet via de belastingbrief**

270 De wirwar aan fiscale gunstregimes heeft ons fiscaal systeem onbegrijpelijk complex gemaakt.
271 Ze heeft bovendien heel wat achterpoortjes gecreëerd die het draagkrachtprincipe ondermijnen.
272 Daarom moeten we het overgrote deel van die fiscale gunstregimes laten uitdoven en het beleid
273 dat ze beogen regelen via niet-fiscale systemen. Zo is het veel logischer en efficiënter om een
274 gezin met een kind dat een beperking heeft een verhoogd kindergeld te geven in plaats van een
275 belastingvermindering in de personenbelasting, waarvan men het voordeel pas twee jaar later
276 ontvangt. Wat betreft de energiebesparende maatregelen stellen we voor om te werken met
277 kortingen op de factuur en niet met fiscale kortingen.

278 **10. Een voordeel op maximum één manier toekennen**

279 Er zijn maatregelen zoals dienstencheques die drie kortingen geven: een korting op factuur,
280 een fiscale korting in de personenbelasting en een btw-vrijstelling. Om de doelmatigheid en de
281 transparantie van dit soort maatregelen te vergroten, vormen we die om tot één voordeel, een
282 korting op factuur.

283 **11. Naar een systeem van gegarandeerde subsidies**

284 Als we maatregelen defiscaliseren, dan zullen we dit meestal doen via kortingen op de factuur
285 of via de verrekening in bestaande uitkeringen, zoals de invaliditeitsuitkering. Soms zijn deze
286 pistes geen werkbare optie. Dan wordt er gewerkt met subsidies. Als we dat op een efficiënte
287 manier willen doen, moeten we het subsidiëringssysteem hervormen. Momenteel zijn de meeste
288 subsidies georganiseerd als trekkingsrechten uit een beperkte pot aan middelen. Als de pot leeg
289 is, worden er geen subsidies meer toegekend. Fiscale steunmaatregelen worden echter niet
290 begrensd door een gereserveerde begrotingspot. Als we onbegrensde fiscale steunmaatregelen
291 omvormen tot subsidies, moeten die subsidies, net zoals bij het fiscaal voordeel, gegarandeerd
292 worden aan iedereen die aan de voorwaarden voldoet. De procedures om deze 'gegarandeerde
293 subsidies' te verkrijgen, mogen niet ingewikkelder zijn dan de procedures die gebruikt worden bij
294 het toekennen van fiscale voordelen.

295 **12. Van blinde naar intelligente interestaftrekken**

296 Hervorming van interestaftrekken: Groen wil de bestaande blinde interestaftrekken (notionele en
297 gewone) hervormen tot intelligente interestaftrekken. Een intelligente aftrek is in tegenstelling
298 tot de huidige interestaftrekken niet blind voor de doeleinden van investeringen. Zo worden
299 investeringen in jobcreatie, innovatie en eco-efficiëntie aan een hoger percentage afgetrokken
300 dan traditionele investeringen. Zuiver financiële constructies zouden terugvallen op nul procent.
301 Om het ondernemingsklimaat voor KMO's te versterken willen we ook de verhoogde korting voor
302 KMO's versterken.

303 **13. De overheid is gebonden aan inkomstenvorken per belastingssoort**

304 Een overheid moet zekerheid bieden over het fiscaal klimaat waarbinnen ze haar beleid voert.
305 Daarom werkt ze best met duidelijk gecommuniceerde en desnoods zelfs wettelijk vastgelegde
306 inkomstenvorken. Dat geldt zowel voor de totale belastingdruk als voor elke soort belasting
307 en belastbare basis. Deze inkomstenvorken geven de minimale en maximale fiscale druk die de
308 overheid kan leggen op elke soort belastbare basis. Dit scheidt zekerheid over het fiscaal klimaat
309 waarbinnen bedrijven en particulieren opereren.

310 **14. Een commissie voor fiscale normen verhoogt de fiscale transparantie**

311 Er is nood aan de oprichting van een commissie voor fiscale normen. Verouderd en onduidelijk
312 taalgebruik zorgen namelijk vaak voor onzekerheid. De commissie moet streven naar heldere en
313 duidelijk gedefinieerde begrippen die ook voor leken begrijpelijk zijn. Deze commissie zal daarnaast
314 ook nieuwe fiscale regels gericht naar doelgroepen communiceren. Dat gebeurt in samenwerking
315 met de betrokken sectoren.

316 **15. Tijd voor het invullen van belastingsformulieren binnen de perken houden**

317 In de Verenigde Staten houdt men jaarlijks een audit van de tijd die burgers en KMO's besteden aan
318 het invullen van belastingformulieren. Groen wil dit ook in België doen. Zo krijgen we een beter
319 zicht op de kost van de fiscale complexiteit en kunnen beleidsmakers hierop afgerekend worden.

320 **16. Burgers en bedrijven weten hoeveel overheidssteun ze krijgen**

321 Willen we het draagvlak voor onze fiscaliteit vergroten, dan moeten we transparanter de over-
322 heidssteun in beeld brengen die burgers en vennootschappen genieten. Zo willen we bij voorbeeld
323 op facturen binnen de gezondheidszorg systematisch de reële steun vanuit de ziekteverzekering
324 vermelden, naast het bedrag dat de patiënt zelf moet betalen. Daarnaast willen we ook gerichte
325 infocampagnes en een algemene vorming binnen het secundair onderwijs rond de werking van ons
326 belastingstelsel.

327 **Verwitting**
.....

328 **17. Invoering van een systeem van omgekeerde controle**

329 Ondernemingen moeten nu al elk kwartaal een overzicht maken van heel wat fiscale gegevens.
330 Groen wil ondernemers belonen die elk kwartaal een transparant verslag doorsturen naar de
331 fiscus met daarin de fiscale keuzes en gegevens van de onderneming. Het gaat dan bijvoorbeeld
332 om de gehanteerde regels voor afschrijftermijnen, voorraadwaarderingen, het boeken van
333 transfers tussen bedrijfsafdelingen en dergelijke. Na het doorsturen van de gegevens krijgt de
334 fiscus een kwartaal de tijd om beroep aan te tekenen tegen de gemaakte keuzes. Als er binnen
335 deze termijn geen beroep komt, dan worden ze als goedgekeurd beschouwd voor het kwartaal in
336 kwestie. Een bijkomende beloning naast deze versnelde rechtszekerheid is het feit dat hoe meer
337 informatie de ondernemer geeft, hoe lager hij of zij zal staan op de prioriteitenlijst voor fiscale
338 controles. Deze regeling geeft meer zekerheid voor zowel de ondernemer als voor de fiscus. Ze
339 creëert een klimaat van overleg en vertrouwen tussen beiden.

340 **18. Een rapportering per land voor multinationals**

341 We willen een rapportering per land invoeren voor multinationals die gevestigd zijn in België.

342 Deze rapportering brengt niet alleen transparantie over zakencijfers, winsten en de in ieder land
343 betaalde belastingen, maar geeft de fiscus ook de mogelijkheid om winstmanipulaties via verre-
344 kenprijzen tussen dochterondernemingen van multinationals op te sporen.

345 **19. Geen cashtransacties in fraudegevoelige sectoren**

346 In fraudegevoelige sectoren willen we een kassaregister invoeren en alle cashtransacties
347 verbieden. Het gaat dan onder meer om de sectoren van de edelmetalen en edelstenen en de geor-
348 ganiseerde verkoop van tweedehandswagens. Naar het voorbeeld van het succesvolle Italiaanse
349 Reditimetrosysteem willen we ook Banksysgegevens koppelen aan fiscale gegevens.

350 **20. Een strenger schikkingsbeleid naarmate de fraude groter wordt**

351 Als er schikkingen zijn in grote fraudedossiers stoot dit heel veel mensen tegen de borst, omdat
352 het lijkt op straffeloosheid voor wie echt zwaar fraudeert. Daarom moet de vervolgingsstrategie
353 in fraudedossiers aangepakt worden. Het parket moet de vervolgingsprioriteit opdrijven en de
354 schikkingsbereidheid laten afnemen naarmate het vergrijp zwaarder wordt en het gefraudeerde
355 bedrag groter. Momenteel is de logica omgekeerd. Daardoor leeft het gevoel dat als je fraudeert, je
356 best zwaar fraudeert.

357 **21. Uitbreiden meldingsplicht economische beroepen**

358 Groen wil een getrappt systeem van meldingsplicht voor economische beroepen in gevallen van
359 gewone fraude. Het gaat dan om bedrijfsrevisoren, accountants, belastingconsulenten, erkende
360 boekhouders-fiscalisten en dergelijke. Wanneer de beoefenaar van een economisch beroep een
361 geval van gewone fraude opmerkt, moet hij of zij binnen dit systeem eerst de klant waarschuwen
362 dat er geregulariseerd dient te worden. De klant krijgt dan zes maanden om alles te regulariseren
363 en wordt hiervan ook expliciet op de hoogte gebracht. Na het verstrijken van deze termijn wordt, in
364 het geval van niet-regularisering, de fraude beschouwd als ernstige fraude. Bij ernstige fraude is
365 er nu al een meldingsplicht.

366 **22. Gelijke wapens voor alle fiscale controlediensten**

367 De Bijzondere Belastinginspectie (BBI) kan momenteel enkel bankcontroles uitvoeren als er een
368 ernstig vermoeden is van fraude. Die beperking bestaat niet voor andere fiscale controlediensten,
369 zoals degene die de btw en accijnzen controleren. Groen wil de onderzoekregels voor alle
370 belastingdiensten gelijkgeschakelen. Dat kan onder meer door alle beperkingen af te schaffen
371 op de onderzoeksbevoegdheden van een specifieke controledienst die niet bestaan bij andere
372 belastingdiensten.

373 **23. Transparantie rond alle bankgegevens**

374 We willen dat de fiscus toegang krijgt tot de bankgegevens van alle rekeninghouders bij
375 Belgische banken. In Frankrijk bestaat dit systeem onder de naam FICOBA sinds 2008. Het is
376 daar een waardevol instrument gebleken in de strijd tegen grote fiscale fraude. Aanvullend moet
377 ook de Europese Spaarrichtlijn uitgebreid worden met een verplichting voor alle banken om de
378 identiteit en bankgegevens van alle rekeninghouders bekend te maken als een belastingdienst
379 erom vraagt. Het gaat dan om de belastingdienst uit het land van de rekeninghouder. Dit is naar
380 analogie van de Amerikaanse FACTA-wet. De Foreign Account Tax Compliance Act voorziet in een
381 jaarlijkse rapportering aan de Amerikaanse belastingdienst IRS van rekeningen die Amerikaanse
382 belastingplichtingen hebben buiten de Verenigde Staten.

LOOPBANEN

VISIE

383	Eén van de sleutels tot een kwaliteitsvol leven	430
384	is een kwaliteitsvolle loopbaan. Beter werk,	431
385	betere opleiding, een betere combinatie arbeid-	432
386	zorg; daar draait het voor Groen om. Een moderne	433
387	visie op de loopbaan is nodig. Mensen die met	434
388	goesting gaan werken, blijven langer fysiek en	
389	mentaal fit en zijn ook bereid om meer of langer	
390	te werken. Door onze jobs beter werkbaar te	
391	maken, slaan we dus twee vliegen in één klap.	
392	Goede jobs en gemotiveerde werkenden zijn de	
393	beste eindloopbaanstrategie. Langer werken en	
394	meer mensen aan de slag krijgen, zijn ook nodig	
395	als we de vergrijzing betaalbaar willen houden.	
396	Dat maakt uiteindelijk ook een beter pensioen	
397	mogelijk.	
398	Wie in goede gezondheid verkeert, zal wat langer	
399	moeten werken. We kunnen ouderen net zo min	
400	missen als jongeren op de arbeidsmarkt, maar	
401	door het gebrekkige loopbaanbeleid haken velen	
402	te vroeg af. De boutade luidt: een citroen kun je	
403	maar één keer uitpersen. Groen wil een andere,	
404	gezondere loopbaan met een meer preventieve	
405	aanpak. Net zoals in Finse en Nederlandse	
406	bedrijven zetten we daarom het ‘werkvermogen’	
407	centraal. Schort er iets aan de werkbaarheid van	
408	de job, dan wachten we niet tot de werknemer	
409	ziek wordt. In onderling overleg brengen de	
410	werkgever en werknemer het werkvermogen	
411	terug op peil. Soms kan dat door het takenpak-	
412	ket te herzien, soms door minder uren te werken	
413	of de begeleiding te verbeteren, in andere	
414	gevallen door een bepaalde periode net méér te	
415	werken. Combineer dit met meer opleiding voor	
416	werknemers en regelmatig loopbaanadvies voor	
417	alle werkenden en je zorgt voor een gezonde	
418	en langere loopbaan voor de werknemers en	
419	ook voor tevreden werkgevers. We zorgen ook	
420	voor een betere spreiding van het loon over de	
421	loopbaan zodat werknemers bij de start van de	
422	loopbaan iets meer krijgen dan nu, maar het loon	
423	daarna minder lang blijft stijgen.	
424	Doorheen de loopbaan krijgt iedereen te maken	
425	met heel wat geplande en ongeplande veran-	
426	deringen. Mensen krijgen kinderen, veranderen	
427	al dan niet vrijwillig van werk, ouders hebben	
428	plots meer zorg nodig of met wat pech worden	
429	zij zelf of iemand in hun familie ziek. Groen wil	
	dat de loopbaan zich aanpast aan de noden in	430
	iemands leven en niet omgekeerd: kun je meer	431
	werken dan ben je actiever, heb je tijd nodig voor	432
	kinderen of zorgtaken dan moet je daar ook echt	433
	voor kunnen kiezen.	434
	Groen kiest radicaal voor een gezinsbeleid	435
	dat investeert in jonge kinderen. We maken	436
	de combinatie werk en gezin makkelijker door	437
	ouderschapsverlof voor beide ouders gevoelig uit	438
	te breiden en betaalbare kinderopvang voor alle	439
	kinderen te voorzien. Met een kindpremie, waar	440
	kinderen in armoede meer krijgen, bieden we	441
	iedereen gelijke startkansen. De beste garantie	442
	op een goede loopbaan begint in het eerste	443
	levensjaar.	444
	Tijdens een loopbaan die gemiddeld wat langer	445
	duurt, moet het voor Groen mogelijk blijven om	446
	tijdens een afgebakende periode tijdskrediet op	447
	te nemen. Geen rompslomp wat wel en niet mag,	448
	maar een eenvoudig en flexibel recht. Iemand	449
	kiest zelf waarvoor hij dat tijdskrediet gebruikt.	450
	Vandaag voelen veel mensen zich opgesloten in	451
	hun werk en dromen ze ervan om zelfstandige	452
	te worden, een echte carriërewending of een	453
	rustpunt in te lassen. Groen geeft mensen die	454
	vrijheid. Steeds meer mensen nemen tijdens	455
	de loopbaan de verantwoordelijkheid op voor	456
	de zorg voor een familielid of iemand anders	457
	uit hun omgeving. De belangeloze inzet van de	458
	duizenden mantelzorgers verdient alleen maar	459
	respect. Maar dat respect moet zich ook vertalen	460
	in beleid. Vandaag worden mantelzorgers nog te	461
	vaak gestraft, bijvoorbeeld omdat hun hulp niet	462
	meetelt in hun pensioen. Groen wil daar veran-	463
	dering in brengen door noodzakelijke mantelzorg	464
	een volwaardige plaats in de loopbaan te geven.	465
	We creëren een mantelzorgstatuut met zorgpre-	466
	mie en de garantie dat sociale rechten worden	467
	opgebouwd, net zoals in een gewone job. Via een	468
	volwaardige Vlaamse zorgverzekering zorgen	469
	we voor de financiering. Wie mantelzorg met een	470
	job combineert wordt bovendien beloond met	471
	zorgverlof. Van de bestaande wirwar aan zorg-	472
	verlof- en tijdskredietstelsels maken we één	473
	transparant zorgverlofstelsel met twee takken:	474
	één voor de zorg & opvoeding van kinderen en	475
	één voor de zorg voor zwaar zorgbehoevenden.	476
	Een heel leven werken is met het huidige sys-	477
	teem niet langer een garantie op een zorgeloos	478
	pensioen. De langere en meer kwalitatieve loop-	479
	baan blijft een lege doos als daar op het einde	480

481	geen goed pensioen tegenover staat. Meer dan	ambtenaren en zelfstandigen doven daarom	495
482	twintig procent van de ouderen belandt vandaag	geleidelijk uit.	496
483	in armoede. Groen wil een transparant en eenvou-		
484	dig wettelijk systeem met twee elementen: een	Langer werken draagt bij aan de betaalbaarheid	497
485	basispensioen en een supplement per gewerkt	van onze pensioenen. Maar aangezien er nog	498
486	jaar. Met het basispensioen op de armoedegrens	marge is om meer mensen onder de 65 aan de	499
487	bannen we armoede bij ouderen en besparen we	slag te krijgen, is een verhoging van de wettelijke	500
488	heel wat administratieve overlast. Dit voorstel	pensioenleeftijd niet noodzakelijk. Meer recht-	501
489	betekent echter niet dat werken niet loont, wel	vaardig is om het recht op het vervroegd pensioen	502
490	integendeel. Bovenop het basispensioen krijgt	onder de 65 afhankelijk te maken van het aantal	503
491	elke gepensioneerde een supplement dat hoger is	loopbaan jaren. In jaren tellen is rechtvaardiger	504
492	naarmate je meer gewerkt hebt.	voor mensen die al vroeg begonnen zijn te	505
		werken, al te vaak in de zwaarste beroepen.	506
493	Ook de onrechtvaardigheden moeten uit het		
494	systeem. De verschillen tussen werknemers,		

VOORSTELLEN

507 Werkbaar werk een hele loopbaan lang

508 1. Elke vijf jaar extern loopbaanadvies voor elke werkende

509 In de klassieke loopbaan werkte een werknemer gedurende veertig jaar voltijds in dezelfde baan
510 voor dezelfde werkgever. Ook de zelfstandige bleef meestal gedurende de hele loopbaan zelf-
511 standige. Steeds meer loopbanen kennen een gevarieerd patroon. Arbeidstijden worden aange-
512 past. En tijdens de loopbaan veranderen mensen vaker van job, functie (soms in een nieuwe, soms
513 in dezelfde organisatie) of zelfs van statuut. Dat is goed voor bedrijven, want de productiviteit
514 van mensen neemt niet tot in het oneindige toe. Dat is goed voor werknemers, want in een nieuwe
515 functie krijgen mensen een nieuwe uitdaging. Alle werkenden hebben baat bij advies over hoe ze
516 zich op een complexe arbeidsmarkt moeten aanpassen. We voorzien voor elke werkende een door
517 de overheid betaald advies van een externe loopbaanbegeleider om de vijf jaar. Sensibilisering
518 moet het aantal werkenden dat een beroep doet op deze dienstverlening doen toenemen.

519 2. Werkgevers ondersteunen voor modern loopbaanbeleid

520 Werkgevers kunnen een beroep doen op advies rond hun personeels- en competentiebeleid.
521 Sectorale opleidingsfondsen zijn perfect geplaatste organisaties voor het uitwerken van dit soort
522 advies. De overheid sluit convenanten af met sectorale opleidingsfondsen over de uitbouw van
523 hun dienstverlening in deze richting.

524 3. Het werkvermogen van werknemers staat centraal

525 Op de arbeidsmarkt vertrekken we van wat mensen kunnen en laten we ze daarin verder groeien.
526 Zowel voor het welzijn en de gezondheid van de werknemer als voor de productiviteit van het
527 bedrijf is het belangrijk dat er een evenwicht bestaat tussen wat de werknemer (nog) kan en
528 de eisen van de job. Dat vraagt echter meer maatwerk dan nu mogelijk is. Daarom ondersteunen
529 we de versnelde ontwikkeling van een eenvoudig instrument dat het 'werkvermogen' van
530 werknemers meet en aangeeft waar dat individueel werkvermogen niet overeenstemt met de
531 verwachtingen van de job en de werkomgeving. In Finse en Nederlandse bedrijven wordt zo'n
532 meting al uitgevoerd. In Vlaanderen is momenteel een aangepaste internettool in ontwikkeling.

533 We voeren deze screening van het werkvermogen jaarlijks uit. Dit gebeurt bij alle werknemers
534 in het bedrijf en niet enkel de oudere werknemers. Het is namelijk in ieders belang om tijdig en
535 preventief aanpassingen door te voeren die het evenwicht herstellen en het werk beter werkbaar
536 maken (zie voorstellen 4 en 5).

537 4. De opwaardering van het jaarlijkse functioneringsgesprek

538 Het resultaat van de screening van het werkvermogen bespreken we tijdens het jaarlijkse functi-
539 oneringsgesprek tussen werkgever en werknemer. In dialoog moeten werknemers en werkgevers
540 op dat ogenblik het takenpakket en de tijdsorganisatie kunnen aanpassen of herbevestigen.
541 Bij de ene werknemer kan dit resulteren in een gezinsvriendelijker uurrooster, bij een andere
542 werknemer in een uitdagender takenpakket. De arbeidstijd is een belangrijk punt op de agenda
543 van dit gesprek. Werknemers kunnen zo tijdig hun wens voorleggen om gedurende korte of lange
544 periode tijd te besteden aan andere plannen door de werkweek korter te maken met bijbehorend

545 loonverlies. Of ze kunnen het werkvermogen verbeteren door middel van een aangepast uurroos-
546 ter, dat bijvoorbeeld overeenstemt met de schooluren.

547 5. CAO's gaan over slimmer werken

548 De sociale dialoog tussen werknemers en werkgevers gaat in de toekomst niet alleen over lonen,
549 maar vooral ook over 'slimmer werken' of over hoe het werk op een betere manier kan georga-
550 niseerd worden. Sociale partners onderhandelen in de toekomst veel meer over hoe gezonde en
551 uitdagende werkorganisaties kunnen gerealiseerd worden. Wanneer uit de jaarlijkse screening
552 van het werkvermogen blijkt dat alle werknemers in een organisatie gelijkaardige problemen
553 ondervinden, zoeken werkgevers oplossingen in dialoog met de werknemersvertegenwoordiging.
554 Voor werkgevers die weigeren te investeren in de verbetering van de kwaliteit van het werk wordt
555 een sanctioneringsmechanisme uitgewerkt. De minister ondertekent enkel interprofessionele
556 akkoorden (IPA's) en CAO's die een duidelijke visie uitdragen over hoe de kwaliteit van de (loop-)
557 banen zal verbeterd worden. Er is geen eenduidig antwoord over hoe dat moet gebeuren. Kwaliteit
558 van werk heeft veel aspecten. In sector A kan het werk worden verbeterd door verlofregelingen
559 beter af te stemmen op de noden van werknemers, in beroep B door het takenpakket te herzien,
560 en in bedrijf C door overlegstructuren aan te passen.

561 6. Kortere loonschalen

562 Doordat het loon in dezelfde functie tot aan het einde van de loopbaan blijft toenemen, bestaat er
563 vaak een groot verschil tussen het loon dat je op jonge en op oudere leeftijd krijgt als werknemer.
564 Nochtans staan veel jongeren op een punt de grootste investeringen van hun leven te doen.
565 We passen daarom de weddenschalen geleidelijk aan, zodat ze hoger starten maar na verloop
566 van tijd afvlakken. Op termijn krijgen werknemers binnen eenzelfde functie gedurende tien jaar
567 anciënniteitstoelagen. Zo vermijden we ook dat werknemers onnodig honkvast binnen dezelfde
568 functie blijven zitten.

569 7. Vijf dagen opleiding per jaar voor alle werknemers

570 Investeren in de opleiding van personeel is belangrijk. Zo blijven de competenties van werknemers
571 op peil en is de inzetbaarheid in de toekomst gegarandeerd. Op de huidige arbeidsmarkt wordt
572 het opleidingsbeleid aangestuurd door bedrijven een investeringsvolume in opleiding op te
573 leggen. Hierdoor blijven bepaalde groepen, zoals oudere werknemers, evenwel meer dan anderen
574 uitgesloten van opleidingen en zien ze versneld hun arbeidskansen afnemen. Het is eenvoudiger
575 te tellen in opleidingsdagen. Daarom geven we elke werknemer een recht op minimaal vijf oplei-
576 dingsdagen per jaar. Ook stellen we voor op termijn de moeilijk te meten 1,9 procent verplichte
577 investering in opleiding te schrappen.

578 Een loopbaan is meer dan werken alleen

.....

579 8. Aanvullende inkomensgarantie bij verlofregelingen

580 Wie tijdens de loopbaan tijd wil opnemen voor andere wensen of verplichtingen, moet een
581 echte keuze hebben. Voor alleenstaande ouders of gezinnen is het recht op ouderschapsverlof,
582 zorgverlof of tijdskrediet een papieren recht wanneer ze onder de armoedegrens terechtkomen.
583 Daarom komt er een aanvullende inkomensgarantie bovenop deze uitkeringen zodat het totale
584 gezinsinkomen altijd boven de armoedegrens ligt.

585 **9. Ouderschaps-, moederschaps- en vaderschapsverlof versterken**

586 We maken de combinatie arbeid-gezin gemakkelijker. Het vaderschapsverlof voor werknemers
587 breiden we uit van tien naar vijftien dagen. We stimuleren meer mannen om het ouderschapsver-
588 lof op te nemen. Wanneer twee partners elk het ouderschapsverlof van vier maanden opnemen,
589 krijgen ze samen drie maanden extra. Voor elk kind komt tegenover elke maand ouderschapsverlof
590 een uitkering aan het huidige niveau te staan. Ook voor zelfstandigen willen we deze verlofreg-
591 elingen geleidelijk verwezenlijken. We voeren een vaderschapsverlof voor zelfstandigen in en
592 breiden het moederschapsverlof uit. Indien gewenst kan dat gedeeltelijk onder de vorm van een
593 tijdelijke vervangkracht of een pakket dienstencheques. Op termijn werken we aan een ouder-
594 schapsverlof voor zelfstandigen.

595 **10. Naar een volwaardige zorgverzekering**

596 Elke persoon met een dringende zorgnood moet kunnen rekenen op kwalitatieve zorg. De ideale
597 zorg zal meestal een combinatie zijn van hulp uit het eigen netwerk en professionele hulp. Het is
598 daarom belangrijk om mantelzorgers tijdens elke fase in de loopbaan beter te ondersteunen. We
599 beoordelen op basis van bestaande schalen de mate van de zorgbehoefte van de zorgvrager. Als
600 er sprake is van een ernstige zorgbehoefte kan de zorgvrager op eigen vraag een mantelzorger
601 inschakelen. De mantelzorgers krijgen het mantelzorgstatuut toegekend. Dat statuut garandeert
602 hun dat ze verder sociale rechten opbouwen: werkloosheid, pensioen, invaliditeit, gezondheids-
603 zorgen. Bovendien opent dit statuut het recht op een zorgpremie. Wie mantelzorg met een job
604 combineert, krijgt recht op (federaal) zorgverlof met bijhorende uitkering. Indien het gezinsinko-
605 men daarna nog onder de armoedegrens zit, past de zorgpremie het verschil bij. Mantelzorgers
606 in werkloosheid of met een leefloon krijgen meer tijd tijdens het activeringsproces. De Vlaamse
607 zorgverzekering evolueert zo naar een volwaardige zorgverzekering. De forfaitaire bijdrage die de
608 verzekering financiert, wordt inkomensgebonden.

609 **11. Versterking zorgverlofstelsel**

610 Als basissokkel voor de zorgverzekering gebruiken we de federale zorgverloven. In plaats van
611 een versnipperde regeling (thematische verloven, tijdskrediet) komt er een zorgverlofstelsel met
612 twee takken: een tak 'opvoeding en zorg voor kinderen' en een tak 'zorg voor zieken en zwaar
613 zorgbehoevenden'. In de eerste tak evolueert het huidige tijdskrediet voor jonge kinderen naar een
614 kindgebonden recht van vier maanden voltijds-equivalent dat verdeeld kan worden over ouders,
615 grootouders, enzovoort. De andere tak evolueert op langere termijn in de richting van een verzeke-
616 ring tegen het risico van een zware zorgbehoefte in de nabije omgeving. Dit kan mits een controle
617 van de zorgtijdsbehoefte van de zorgvrager door een paramedisch team.

618 **12. Hervorming tijdskrediet**

619 Het is niet alleen belangrijk om tijd te hebben voor opvoeding en zorg tijdens de loopbaan, maar
620 ook voor andere plannen. Een rustpauze, van een hobby een beroep maken en een zelfstandige
621 activiteit opstarten, de voorbereiding van een loopbaanswitch bijvoorbeeld. Hiervoor kan de werk-
622 nemer tijdens de volledige loopbaan twaalf maanden tijdskrediet opnemen. In tegenstelling tot de
623 andere verlofregelingen tellen deze maanden niet mee voor het berekenen van de loopbaanlengte
624 als je je pensioen voor je 65ste wilt opnemen (zie verder). De huidige uitkering voor tijdskrediet blijft
625 behouden, maar ook deze uitkering wordt opgetrokken tot de armoedegrens indien het gezinsin-
626 komen onder deze grens valt.

627 **13. Eerst werkbaarheid, landingsbanen als uitzondering**

628 Het tijdskrediet eindeloopbaan – beter gekend als de landingsbanen – wordt hervormd. De

629 nadruk komt op preventie waardoor de werkbaarheid van de loopbanen aanzienlijk vergroot.
630 Landingsbanen worden de laatste terugvaloptie en zijn de uitzondering (zie voorstel 3). Ze blijven
631 toegankelijk voor mensen in zware loopbanen of na individueel medisch advies van het comité
632 voor preventie en bescherming. Indien nodig worden de uitkeringen voor dit tijdskrediet aangevuld
633 zodat het totale gezinsinkomen boven de armoedegrens komt. Het overige budget wordt geherori-
634 enteerd naar de versterking van het zorgverlof.

635 Een rechtvaardige pensioenopbouw

.....

636 14. Een universeel basispensioen dat armoede voorkomt

637 Een universeel basispensioen dat overeenkomt met het bedrag van de armoededrempel
638 garandeert dat mensen op pensioengerechtigde leeftijd niet onder de armoedegrens belanden. In
639 2013 gaat het over 1.000 euro, behalve voor wie geen enkel jaar gewerkt heeft en samenwoont,
640 die krijgt 750 euro. Dit basispensioen staat verder los van de afgelegde loopbaan. Het garandeert
641 het recht op een menswaardige oude dag voor iedereen. Het basispensioen betekent een enorme
642 administratieve vereenvoudiging. Het bestaansmiddelenonderzoek bij de Inkomensgarantie voor
643 Ouderen (IGO) is dan niet meer nodig, net zo min als de complexe berekening van het minimum-
644 pensioen. Het leidt tot een uiterst efficiënte automatische rechtentoekenning: gepensioneerd
645 vallen niet meer uit de boot omdat ze hun rechten niet kennen. De meerkost wordt gefinancierd
646 via de uitdoving van de gezins-, echtscheidings- en overlevingspensioenen, de afbouw van fiscale
647 prikkels voor de derde pijler en de besparing op de administratie.

648 15. Een wettelijk supplement per gewerkt jaar

649 Werken loont voor het pensioen. Bovenop het universele basispensioen groeit het pensioen met
650 elk gewerkt jaar: dit vormt de bovenbouw van het wettelijke pensioen. Deze bovenbouw wordt
651 berekend op basis van het aantal gewerkte uren en van het (geplafondeerde) loon tijdens de
652 loopbaan. Zo garanderen we niet alleen dat mensen uit armoede blijven, maar ook dat ze met hun
653 wettelijke pensioen een goede levensstandaard kunnen aanhouden. De gelijkgestelde periodes –
654 dit zijn de niet-gewerkte periodes die meetellen voor het pensioen – worden gedeeltelijk gedekt
655 door het basispensioen. Daarom verminderen we de mate waarin ze meetellen voor het pensioen
656 in de bovenbouw.

657 16. Uitdoven pensioenverschillen tussen werknemers, ambtenaren en zelfstandigen

658 Twee personen die hetzelfde werk doen, en dat even lang doen, bouwen voor de toekomstige
659 loopbaan jaren een gelijkwaardig pensioen op in de bovenbouw. De verschillen tussen werknemers
660 en ambtenaren doven geleidelijk uit. We verlaten het principe van het pensioen als uitgesteld
661 loon voor ambtenaren en vervangen dit waar nodig door een voldoende concurrentieel belo-
662 ningspakket. Het budgettaire volume dat in het verleden werd ingezet voor werknemers- en
663 ambtenarenpensioenen wordt herverdeeld over alle gepensioneerde werknemers en ambtenaren.
664 Op langere termijn streven we ook naar een meer gelijkwaardig pensioen voor zelfstandigen. Dit
665 wordt gekoppeld aan een meer gelijkwaardige bijdragenheffing.

666 17. Pensioensplit de nieuwe standaard

667 De pensioensplit wordt de nieuwe standaard: wanneer binnen een koppel een partner extra tijd
668 voor zorg opneemt, worden de pensioenrechten binnen het koppel herverdeeld. Bijvoorbeeld:
669 wanneer de een voltijds werkt en de ander halftijds, dan bouwen ze beiden $\frac{3}{4}$ de pensioenrech-
670 ten op. Zo garanderen we dat ook de partner die voor het gezin kiest pensioenrechten opbouwt

671 en behoudt in het geval van een echtscheiding. Zodra er een universeel basispensioen boven
672 de armoedegrens van toepassing is, doven de gezins- en echtscheidingspensioenen, alsook de
673 overlevingspensioenen voor 65-plussers geleidelijk uit.

674 **18. Eerste, tweede en derde pijler**

675 We investeren als samenleving in de eerste pijler of het wettelijk pensioen, met een basissokkel
676 op de armoededrempel en een supplement afhankelijk van het aantal gewerkte jaren. We
677 garanderen dat iedereen met het wettelijk pensioen van een kwaliteitsvol pensioen kan genieten.
678 De middelen hiervoor komen uit de sociale zekerheid en uit de algemene middelen. De tweede en
679 derde pijler zijn aanvullende pensioenen en moeten daarom als een extra beschouwd worden.
680 Geen enkele gepensioneerde is voor zijn pensioen afhankelijk van beleggingen op risicovolle mark-
681 ten. Fiscale prikkels voor de derde pijler (pensioensparen en langetermijnsparen) bouwen we af
682 en investeren we in een versterking van de eerste pijler. Dat komt elke gepensioneerde ten goede,
683 en niet enkel de banken, verzekeraars en degenen die het zich kunnen permitteren om te sparen.
684 Het geld dat in de pensioenfondsen en groepsverzekeringen voor de aanvullende pensioenopbouw
685 gestort wordt, moet terug geïnvesteerd worden in de samenleving via ethische en duurzame
686 projecten.

687 **Van pensioenleeftijd naar pensioenloopbaan**

.....

688 **19. Vervang pensioenleeftijd door loopbaanduur**

689 Iedereen die dat wil, kan vanaf 65 jaar het pensioen opnemen. Maar het vervroegde pensioen
690 schaffen we af. In de plaats daarvan tellen we in loopbaanjaren. Wie 42 loopbaanjaren op de
691 teller heeft staan, kan met pensioen, ongeacht de leeftijd. Dit systeem is rechtvaardiger voor
692 wie op vroege leeftijd begon te werken. Vaak zijn dat ook de mensen met de zwaarste loopbanen.
693 Denk maar aan de bouwvakker die al op zijn achttiende op de werf stond. Die kan na 42 jaar
694 beschikbaarheid op de arbeidsmarkt op zijn zestigste met pensioen. De universitair die op zijn
695 tweeëntwintigste begon met werken kan zijn pensioen ten vroegste opnemen vanaf 64 jaar. Met
696 deze 42 loopbaanjaren moedigen we vooral de mensen met korte loopbanen aan om effectief
697 langer te werken. Want langer werken is wel degelijk nodig om de pensioenen en gezondheidszorg
698 in de toekomst betaalbaar te houden, hoewel het niet de enige oplossing is. Een loopbaanjaar
699 is elk jaar dat je beschikbaar bent voor de zorg of arbeidsmarkt: dat omvat periodes van betaald
700 werk, onvrijwillige werkloosheid, ziekte of invaliditeit, landingsbanen, ouderschapsverlof of werk
701 onder het statuut van mantelzorger. Wat niet langer meetelt zijn de niet-gewerkte periodes bij
702 deeltijds werk (buiten mantelzorgstatuut en ouderschapsverlof) zoals tijdskrediet zonder motief.

703 **Investeren in de toekomst, investeren in kinderen**

.....

704 **20. Een inkomensafhankelijke kindpremie**

705 We stellen voor om het basisbedrag voor het eerste kind in de huidige regeling als algemene
706 ondersteuning voor ieder kind te behouden. Een kind uit een rijk gezin waarvan het inkomen bij de
707 tien procent hoogste inkomens ligt, krijgt het basisbedrag, voor een kind uit alle andere gezinnen
708 wordt het basisbedrag aangevuld met een degressieve inkomensafhankelijke uitkering. Zo krijgen
709 ouders van kinderen die het meer nodig hebben een hogere uitkering.

710 **21. Kinderen uit hetzelfde gezin zijn evenveel waard**

711 Ieder kind in het gezin staat op gelijke voet. Binnen een gezin wordt er geen onderscheid gemaakt
712 tussen het oudste en het tweede of derde kind in de rij. We schaffen de ongelijke behandeling
713 tussen kinderen van hetzelfde gezin af, zowel op het vlak van de fiscale vrijstellingen als bij de
714 berekening van de kinderbijslag.

715 **22. Kinderopvang voor alle kinderen**

716 Kwalitatief hoogstaande kinderopvang voor alle kinderen blijkt de beste garantie voor sociale
717 mobiliteit. We kiezen radicaal voor een gezinsbeleid dat investeert in jonge kinderen. Alle kinderen,
718 ook kinderen met een kansarme achtergrond, moeten gebruik kunnen maken van kinderopvang.

**WERK &
ONDERNEMEN**

VISIE

719	Voor Groen is het duidelijk welke transitie nodig is	
720	in onze economie: we willen een shift van lineair	
721	naar circulair, van korte naar lange termijn, van	
722	kwantiteit naar kwaliteit, van wegwerpcultuur en	
723	overconsumptie naar duurzaamheid, van fossiele	
724	naar hernieuwbare energie, van verspilling naar	
725	rentmeesterschap, van vervreemding naar lokale	
726	inbedding, van uitsluiting naar insluiting, van	
727	onverantwoordelijk winstbejag naar verantwoor-	
728	delijke competitiviteit, van bezit naar gebruik.	
729	De transitie naar deze groene economie is niet	
730	alleen goed voor het milieu, maar geeft ook	
731	zuurstof aan de economie en zorgt voor heel veel	
732	nieuwe jobs. Heel wat ondernemingen hebben al	
733	flink wat stappen in deze richting gezet. Groen	
734	trekt dan ook resoluut de kaart van deze koplo-	
735	pers en van alle ondernemingen in het peloton die	
736	op een meer duurzame wijze willen ondernemen.	
737	Daarom investeert Groen in duurzame innovaties,	
738	milieuvriendelijke technologieën en lokaal	
739	ingebiede bedrijven.	
740	We maken ook werk van een gunstig onder-	
741	nersklimaat, waarin starters en KMO's zich	
	ten volle kunnen ontwikkelen. Zij vormen immers	742
	het kloppend hart van onze economie, stimuleren	743
	innovatie en zorgen voor meer dan de helft van de	744
	jobs. Lagere loonkosten, administratieve vereen-	745
	voudiging, laagdrempelige ondernemershuizen	746
	en vereenvoudiging van de tewerkstellings-	747
	maatregelen zijn maar een paar voorbeelden van	748
	hoe we het ondernemerschap een duw in de rug	749
	willen geven. Tegelijkertijd zetten we in op een	750
	preventief bedrijfsbeleid om het recordaantal	751
	faillissementen terug te dringen en zorgen we	752
	voor een opvangnet voor gefailleerden.	753
	Voor de economie is het belangrijk dat de aanslui-	754
	ting op de arbeidsmarkt vlotter verloopt. Op de	755
	schoolbanken leren jongeren wat je met creativi-	756
	teit kunt realiseren. Wie afstudeert moet tijdens	757
	een stage een bedrijf van binnen hebben gezien.	758
	Dat is goed voor de jonge werkzoekende, maar ook	759
	voor de bedrijfswereld. We ondersteunen meer	760
	dan nu bedrijven die moeilijkheden hebben bij	761
	het invullen van vacatures. We verwachten dat	762
	meer werknemers groene competenties opdoen.	763
	En we stimuleren bedrijven die arbeidsmigranten	764
	waardig werk aanbieden in plaats van ze uit te	765
	buiten. Dat alles zorgt ervoor dat werknemers	766
	en ondernemers voldoende gewapend zijn om de	767
	groene transitie van de economie waar te maken.	768

VOORSTELLEN

769 Naar een veerkrachtig en duurzaam economisch weefsel

770 1. Toprunnersmodel scherpt eisen voor milieuvriendelijke technologieën en producten aan

771 De filosofie achter het Toprunnermodel is dat koplopers worden beloond en het meest duurzame
772 product of de beste technologie na verloop van tijd de nieuwe norm wordt. Deze toprunnerproduc-
773 ten worden ook gestimuleerd via slimme overheidsaanbestedingen.

774 Groen stelt voor om de middelen uit het TINA-fonds (een investeringsfonds binnen
775 Participatiemaatschappij Vlaanderen voor de financiering van innovatie met strategisch potenti-
776 eel), duidelijk te richten op steun aan duurzame toprunners. Zo wordt een maximaal effect bereikt
777 op vlak van duurzame innovatie en transitie.

778 2. Sectoren verduurzamen via een verruimd en sterk sociaal overleg

779 Binnen de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen en de Economische en Sociale Raad voor het
780 Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt een Commissie Duurzaamheid opgericht. Deze commissie
781 bestaat uit vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties, vakbonden, ngo's voor zowel
782 milieubescherming als ontwikkelingssamenwerking, consumentenorganisaties en onafhankelijke
783 deskundigen. Ze heeft als opdracht om per sector een concrete en resultaatgerichte routemap
784 op te stellen richting duurzaamheid op sociaal, ecologisch en economisch vlak. Hiertoe richt ze
785 sectorale subcommissies op die een beroep kunnen doen op door de overheid gesubsidieerde
786 duurzaamheidsconsulenten.

787 De routemappen bevatten duidelijke doelstellingen, een actieplan om de transitie naar duur-
788 zaamheid te versnellen en indicatoren die een opvolging mogelijk maken. Ze bevatten ook een
789 diepgaande analyse van de meest prangende maatschappelijke en/of ecologische uitdagingen
790 van de sector en een strategie om deze aan te pakken. Zij monden uit in sectorale duurzaam-
791 heidsconvenanten tussen overheid en de diverse sectoren, waarin wederzijdse inspanningen en
792 verwachtingen worden afgesproken.

793 Sommige sectoren zullen ingrijpende veranderingen moeten doorvoeren. Het gaat dan bijvoor-
794 beeld om het omschakelen van het productieproces (auto-industrie), het gebruik van andere
795 grondstoffen (chemie) of het verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de volledige keten
796 (textielindustrie, bouw- en schoonmaaksector). Dit vraagt ondernemingszin, nieuwe kennis en
797 vaardigheden en een constructieve samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, vakbonden,
798 ngo's en kennisinstellingen.

799 3. Voorrang aan een duurzame lokale maakindustrie

800 Groen trekt de kaart van industriële activiteiten die vertrekken van wat lokaal aanwezig is, een
801 hoge toegevoegde waarde creëren, jobs creëren en uitgaan van circulair denken (ecodesign,
802 hergebruik en recyclage, reststromen optimaal benutten, digitale productietechnologie zoals
803 3D-printing om lokaal producten op maat te vervaardigen, te assembleren en te vermarkten).

804 **4. Een innovatiebeleid gericht op duurzaamheid, het eigen industrieel potentieel en KMO's**

805 We willen de Europese doelstelling om drie procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) te
806 investeren in onderzoek en ontwikkeling zo snel mogelijk halen. Groen wil tachtig procent van die
807 middelen inzetten in duurzame innovatie. Dankzij een focus op het eigen industrieel potentieel
808 vertaalt dit zich in nieuwe, duurzame jobs bij ons. Ook KMO's en innovatieve starters betrekken we
809 resoluut bij innovatieprocessen.

810 Het Waalse Marshallplan 2. vert en de Brusselse Alliantie Milieu en Werk kunnen de blauwdruk
811 zijn voor het economisch beleid van de toekomst. De momenteel versnipperde innovatiemiddelen
812 zetten we daarom doelgericht in op een aantal speerpuntsectoren met een grote impact, met aan-
813 dacht voor regionale specialisatie en clustering. Een aantal voorbeelden van speerpuntsectoren
814 zijn duurzame energie, duurzame mobiliteit, duurzame chemie, duurzame inzet van nanotechnolo-
815 gie, duurzame maakindustrie en agro-ecologie.

816 Een innovatieplatform bestaande uit ondernemers, vakbonden, ngo's en academici volgt het inno-
817 vatiebeleid op. Ze formuleert adviezen en stelt jaarlijks een rapport op over de meest beloftevolle
818 nieuwe technologische of sociale innovaties met een grote potentiële impact op duurzaamheid.
819 Hierin worden zowel de Belgische als internationale topinnovaties opgenomen.

820 **5. Een duurzame energie- en grondstoffennorm**

821 Om een efficiënt energie- en grondstoffengebruik te stimuleren en zo de competitiviteit van
822 bedrijven te versterken, zullen sociale partners en stakeholders doelstellingen opstellen voor het
823 duurzame energie- en grondstoffengebruik per sector. Groen wil dat het rationeel grondstoffen-
824 gebruik deel uitmaakt van het sociaal overleg rond de vrijwaring van het concurrentievermogen en
825 opgenomen wordt in het tweejaarlijkse verslag van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de
826 Nationale Arbeidsraad over de loonkosten en het concurrentievermogen. De jaarlijkse monitoring
827 van macro-economische indicatoren en het hanteren van best practices in EU-landen, zullen de
828 sociale partners en ondernemingen aanzetten tot verbetering.

829 **6. Duurzame en compacte bedrijventerreinen als norm**

830 Groen pleit voor bedrijventerreinen die over de hele lijn duurzaam zijn: inzake efficiënt ruimte-
831 gebruik, duurzame mobiliteit, duurzame ruimtelijke inpassing, duurzame bedrijfsprocessen en
832 duurzaam werk- en leefklimaat. Er wordt hierbij zoveel mogelijk ingezet op gesloten kringlopen.
833 Daarbij worden reststromen optimaal benut en wordt het afval van het ene bedrijf grondstof voor
834 het andere.

835 Nieuwe bedrijventerreinen worden ontwikkeld op basis van bovenstaande criteria. Bestaande
836 bedrijventerreinen worden ondersteund om zich in die richting te verduurzamen.

837 **7. Tegen 2020 voldoen alle overheidsopdrachten aan duurzaamheidscriteria**

838 Het aankoopbeleid van de overheid is een krachtig middel om sociale en ecologische veranderin-
839 gen af te dwingen. De overheid moet zichzelf ambitieuze streefcijfers opleggen en die ook halen.
840 Dit kan vooral in departementen en entiteiten met veel en grote aanbestedingen. Ook kwalitatief
841 verwacht Groen geen window dressing, maar strenge ecologische en sociale criteria waaraan
842 producten en diensten moeten voldoen. Dit moet kunnen voor de hele keten van onderaannemers.

843 **8. Een masterplan voor een biogebaseerde economie**

844 Er komt een Vlaams actieplan voor de uitbouw van een duurzame biogebaseerde economie in

845 Vlaanderen. We kiezen daarbij voor een duidelijk cascadesysteem. Gebruik van biomassa voor
846 voeding heeft steeds voorrang. De inzet van biomassa om de vruchtbaarheid van de bodem te
847 behouden, is de tweede prioriteit. Voor niet-landbouwtoepassingen geven we voorrang aan het
848 gebruik van biomassa als grondstof in de hout-, bouw- of textielindustrie of de inzet van biopo-
849 lymeren in groene chemie. Momenteel legt Vlaanderen te eenzijdig de nadruk op de verbranding
850 van biomassa voor elektriciteitsproductie in megabiomassacentrales of trekt ze te veel de kaart
851 van de biobrandstoffen. Terwijl de inzet van biomassa als grondstof veel meer kansen biedt op
852 tewerkstelling en op milieuwinst. Groen wil dat ingevoerde biomassa steeds voldoet aan strenge
853 duurzaamheidscriteria. Vooral de praktijken van landroof in ontwikkelingslanden voor de teelt van
854 energiegewassen moet worden tegengegaan.

855 **9. Administratieve vereenvoudiging voor ondernemers**

856 Groen wil KMO's en zelfstandigen ondersteunen via verregaande administratieve vereenvoudiging.
857 In heel wat internationale doorlichtingen blijkt administratieve overlast namelijk het belangrijkste
858 pijnpunt te zijn van het Belgische ondernemingsklimaat. We willen dit aanpakken door een effici-
859 enter gebruik van de kruispuntdatabanken, de realisatie van een uniek loket voor administratieve
860 interacties tussen de bedrijfswereld en de overheid en doeltreffend e-government, waarbij zoveel
861 mogelijk diensten en administratieve verplichtingen digitaal en automatisch verlopen.

862 **10. Een preventief bedrijfsbeleid en een springplank voor gefailleerden**

863 Groen wil een sterker preventiebeleid tegen faillissementen bij KMO's. Soepelere kredietverlening
864 door banken, vooral dan voor kortetermijnkredieten en fiscale maatregelen die burgers aanzetten
865 om te investeren in KMO's (zoals de win-winstlening) bieden KMO's de broodnodige zuurstof.
866 Daarnaast is Groen voorstander van een snelle en doordachte omzetting van de Europese richtlijn
867 ter bestrijding van laattijdige betalingen. Die richtlijn voorziet in een maximale betaaltermijn van
868 30 dagen, met uitzondering tot 60 dagen.

869 Op curatief vlak bepleit Groen dat een gefailleerde binnen het jaar duidelijkheid moet hebben over
870 zijn situatie. Nu weten sommige ondernemers pas na jaren of ze ontslagen worden van eventuele
871 restschulden na een faillissement. Bovendien voorzien we ondersteuning voor gefailleerden die
872 willen herstarten. Onderzoek wijst immers uit dat ondernemers een unieke kennis verwerven
873 uit hun faillissement, wat hen in staat kan stellen een nieuwe succesvolle onderneming op te
874 richten. Daarom moeten gefailleerden een tweede en derde kans krijgen.

875 **11. Meer ecologiepremies, financieringsmogelijkheden en 876 ondersteuningdiensten voor duurzame investeringen**

877 De ecologiepremie was tot voor kort een erg succesvolle investeringshefboom die onze bedrijven
878 niet alleen milieuvriendelijker, maar ook kostencompetitiever maakte. In 2011 zorgde toegenomen
879 regelgeving ervoor dat het gebruik van de premie werd gedecimeerd. Groen zal de ecologiepremie
880 een nieuw leven inblazen. Bedrijven kunnen drie voorstellen indienen per jaar in plaats van een
881 om de drie jaar. Ze zijn niet gebonden aan een limitatieve lijst van technologieën die mogelijk in
882 aanmerking komen voor een premie en hun voorstel wordt net als voor 2011 door de Vlaamse
883 Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) op zijn waarde beoordeeld.

884 **12. Lokale ondernemershuizen voor een betere ondersteuning 885 van startende of kleine ondernemingen**

886 De huidige maatregelen, subsidiekanalen en financieringskanalen voor KMO's zijn onvoldoende
887 bekend en bovendien erg complex. Daarom wil Groen de maatregelen transparanter maken.

888 Ook wil ze de actoren met een informatie- of ondersteuningsfunctie (Unizo, bedrijvencentra,
889 agentschap ondernemen, initiatieven van gemeenten en dergelijke) beter op elkaar afstemmen en
890 laagdrempelige ondernemershuizen voorzien. Gelet op het groeiend succes van etnisch onderne-
891 merschap bepleit Groen een inclusieve aanpak binnen de werking van deze ondernemershuizen.

892 **13. Ingebouwde veroudering tegengaan**

893 We verplichten de vermelding van de normale levensduur van consumptiegoederen. Voor een
894 koelkast zou bijvoorbeeld moeten worden vermeld: 'Vervaardigd voor een gemiddelde gebruiks-
895 duur van 9 jaar'. Voor een wasmachine zou de vermelding moeten luiden: 'Vervaardigd voor
896 gemiddeld 1.800 wasbeurten'. Voor een auto: 'Vervaardigd voor een gebruiksduur van gemiddeld 12
897 jaar of 250.000 kilometer'. Dit versterkt de positie van de consumenten in de gebruikerseconomie
898 en remt verspilling af. Producenten die producten met bedrieglijke verouderingsmechanismen op
899 de markt brachten, krijgen administratieve en gerechtelijke sancties. De bijhorende garantie staat
900 in relatie tot de normale levensduur van een product.

901 **14. Investeren van slapend spaargeld**

902 We schrijven een volkslening uit via een 'Green New Deal'-beleggingsfonds. Zo mobiliseren we
903 een deel van de ongeveer 240 miljard euro aan slapende spaargelden van de Belgische gezinnen.
904 Dit publieke investeringsfonds wordt beheerd door de overheidsbank Belfius. Ze biedt een
905 ruime waaier aan veilige beleggingen in de toekomst van het eigen land. Een voorbeeld hiervan
906 zijn beleggingen in projecten voor energiebesparing bij overheid en bedrijven. Deze beleggingen
907 leveren een hoger rendement dan spaarboekjes kunnen bieden.

908 **Alle hens aan dek voor energiebesparing en de** 909 **omschakeling naar hernieuwbare energie**

910 **15. Energiezuinige woningen voor iedereen**

911 Tegen 2020 moeten alle Vlamingen in een energiezuinig huis wonen. Bij ongewijzigd beleid
912 dreigen de minstgegoeden deze trein te missen. Vooral de private huurmarkt blijft achter. Daarom
913 wil Groen een sociaal-ecologisch overheidsprogramma voor het Vlaams woonpatrimonium dat
914 energetische en structurele renovatie behoeft. De huizen worden opgespoord en het hele renova-
915 tietraject wordt begeleid en ondersteund. Dit programma haalt niet enkel de energiarmede naar
916 beneden, maar het creëert ook jobs.

917 **16. Een investeringsplan naar honderd procent hernieuwbare energie tegen 2050**

918 Zon en wind worden de centrale energiebronnen van ons toekomstig duurzaam energiesysteem,
919 naast andere hernieuwbare energiebronnen zoals waterkracht, geothermie, golf- en getijdenener-
920 gie en energie uit biomassa. Honderd procent hernieuwbare energie tegen 2050 is een ambitieuze,
921 maar haalbare en noodzakelijke doelstelling. Een duurzaam energiesysteem zorgt immers
922 voor een belangrijke vermindering van CO₂-uitstoot en andere vormen van milieuvervuiling. Het
923 anticipeert op de fossiele schaarste en stijgende energieprijzen en vermijdt de risico's en maat-
924 schappelijke kost die aan nucleaire energie verbonden zijn. Verder creëert het nieuwe jobs, zorgt
925 het voor een democratisch beheer van het energiesysteem en participatie van de burgers en stelt
926 de energiebevoorrading veilig. Deze energietransitie betekent niet alleen een ware omwenteling
927 van de energiemarkt. Ze betekent ook een belangrijke transformatie van bijna alle economische
928 sectoren en belangrijke gedragsaanpassingen op het vlak van mobiliteit, voedsel, enzovoort. Een
929 dergelijke ingrijpende en toekomstgerichte transitie moet gebeuren op basis van een krachtig

930 gemeenschappelijk project dat steunt op een breed maatschappelijk draagvlak en een goed
931 onderbouwd investeringsplan.

932 **17. Burgerparticipatie staat centraal: iedereen prosument (producent en consument)**

933 In een gedecentraliseerde energiemarkt maken meer en meer mensen hun eigen stroom. Dit kan
934 individueel, op wijkniveau of door te participeren in een coöperatieve. Zo kan iedereen ook deelne-
935 men in de winst. De participatie van burgers zorgt voor een breed draagvlak en een democratisch
936 beheer van de energietransitie. Energiecoöperaties versterken we dus. We voorzien een minimale
937 rechtstreekse participatie van burgers in energieprojecten en betrekken hen ook bij de inplanting
938 van bijvoorbeeld windmolens en de ontwikkeling van energielandschappen.

939 **18. Vlaams distributienetbedrijf zorgt voor een moderne en**
940 **toekomstgerichte energie-infrastructuur**

941 Het nieuwe Vlaamse nutsbedrijf zorgt voor een transparant en efficiënt beheer van het energiedis-
942 tributienet. Dit eengemaakt distributienetbedrijf zal in tegenstelling tot de huidige netbeheerders
943 aan alle klanten een uniforme service bieden tegen transparante en geharmoniseerde tarieven.
944 Het bouwt het distributienet van de toekomst uit. De Vlaamse overheid verwerft de helft plus één
945 van de aandelen van deze nieuwe structuur. Gemeenten en steden kunnen gehonoreerd worden
946 door aandelen ervan te verwerven. Een nutsbedrijf in handen van de Vlaamse overheid zorgt
947 ervoor dat die overheid ondubbelzinnig een partner wordt in een traject naar meer energiebespa-
948 ring, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. Het maatschappelijk belang staat dan voorop in
949 plaats van maximaliseren van de winst. Het laat ook een grotere democratische controle toe.

950 **19. Sterke Europese samenwerking en verbinding van de energienetwerken**

951 We bepleiten een sterke Europese samenwerking, een gemeenschappelijk energiebeleid en
952 ambitieuze doelstellingen voor 2030. De interconnectie van de Europese energienetten wordt
953 versterkt en uitgebreid, zodat hernieuwbare energie op een kostenefficiënte wijze kan worden
954 uitgebouwd.

955 **20. De kosten van de energietransitie op een rechtvaardige wijze verdelen**

956 Groen staat er op dat de kosten die verbonden zijn aan de energietransitie eerlijk worden verdeeld.
957 Dat is nu niet het geval. Zo betalen vooral gezinnen en KMO's via hun energiefactuur voor de
958 groenestroomcertificaten. De grote ondernemingen daarentegen genieten van een verlaagde
959 energiefactuur omwille van de gedaalde groothandelsprijzen en de vele vrijstellingen. Een recht-
960 vaardiger verdeling dringt zich dus op, waarbij ook grote ondernemingen hun steentje bijdragen.
961 De kosten van de energietransitie worden niet meer zomaar doorgerekend in de energiefactuur.
962 Ook de overheid draagt een deel van deze kosten en zet hiervoor algemene middelen in. Ook
963 alternatieve financieringskanalen worden ingezet, zoals de nucleaire rente en de opbrengsten uit
964 de accijnzen op fossiele brandstoffen.

965 **21. Progressieve tarifiering: een sociale en ecologische maatregel**

966 Wie minder stroom verbruikt, betaalt ook minder per kWh. Dit is zowel vanuit sociaal als vanuit
967 ecologisch standpunt logisch. Zo kunnen de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen en
968 wordt zuinig energiegebruik gestimuleerd.

970 **22. Een pro-actief competentiebeleid met aandacht voor vergroening**

971 Door de transitie naar een groene economie veranderen jobs van inhoud en moeten mensen
 972 nieuwe competenties verwerven. Aangepaste groene opleidingstrajecten zijn nodig. Dit om te ver-
 973 mijden dat het gebrek aan groene expertises tot het ontstaan van bijkomende knelpuntberoepen
 974 leidt. Deze aanpassing en bijsturing zijn doorgaans niet ingrijpend. Het komt hoofdzakelijk neer op
 975 het aanvullen van reeds verworven competenties. We verwachten van sectorfondsen een uitbrei-
 976 ding van het opleidingsaanbod met groene opleidingstrajecten. Van de VDAB verwachten we nog
 977 meer inspanningen om werkzoekenden te leiden naar groene jobs en banen van de toekomst. Op
 978 die manier kunnen knelpunten op de arbeidsmarkt steeds efficiënter worden aangepakt.

979 **23. Een nauwere samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt**

980 De opdracht van het onderwijs gaat veel verder dan jongeren klaarstomen voor de arbeidsmarkt.
 981 De uitdaging bestaat erin om toekomstige werknemers – en ondernemers – de nodige bagage te
 982 geven om in te kunnen spelen op een veranderende economie en samenleving.

983 Daarom zetten we binnen de totale ontwikkeling van de leerling naast een persoonlijke en sociale
 984 vorming ook in op een arbeidsgerichte ontplooiing, creativiteit, maatschappelijke betrokkenheid
 985 en ondernemingszin in de ruime betekenis van het woord. De basisvaardigheden en competenties
 986 van jongeren worden onder meer opgebouwd door hen vaker in contact te brengen met het
 987 bedrijfsleven en de werkvloer. In de beroepstechnische opleidingen wordt daarom meer ingezet
 988 op werkplekleren. Ook in andere, niet-technisch georiënteerde opleidingen, worden stages en
 989 praktijkprojecten in bedrijven ingevoerd.

990 Door een vlotte leerkrachtenstroom tussen onderwijs en bedrijven kunnen beide werelden boven-
 991 dien dichter naar elkaar toegroeien. Ze kunnen expertise uitwisselen en een echte meerwaarde
 992 betekenen voor elkaar. Door de anciënniteit overdraagbaar te maken en flexibele oplossingen
 993 te zoeken voor problemen met de opleidingsvereisten kunnen mensen uit de privésector
 994 aangemoedigd worden om een job in het onderwijs te vinden. Ook kunnen vaker gastdocenten uit
 995 de bedrijfswereld uitgenodigd worden. Tevens kunnen mensen hun loopbaan in het bedrijfsleven
 996 combineren met het beroep van leerkracht.

997 **24. Alle jongeren krijgen aan het eind van hun studie een stageplaats**

998 Duitsland en Zwitserland houden de jeugdwerkloosheid sinds jaar en dag op een laag niveau. Het
 999 veel geroemde Dual-systeem is hier een belangrijke verklaring. Jongeren krijgen op het einde van
 1000 hun studie een garantie op een stageplaats, doen ervaring op en schuiven relatief gemakkelijk
 1001 door naar de arbeidsmarkt. Essentieel voor het succes van dit systeem is een contracyclisch
 1002 beleid van bedrijven: in laagconjunctuur wordt een extra inspanning geleverd om meer banen voor
 1003 jongeren te creëren. In Belgische bedrijven ligt het aantal stageplaatsen voor studenten en scho-
 1004 lieren op een structureel laag niveau. We leggen Belgische bedrijven op om te investeren in hun
 1005 eigen toekomst. Bedrijven met meer dan honderd werknemers moeten per honderd werknemers
 1006 minstens een stageplaats creëren. Dat moet goed zijn voor minstens 20.000 FTE stageplaatsen.

1007 **25. Doelgroepenbeleid vereenvoudigen**

1008 De lijst van arbeidsmarktmaatregelen is veel te lang. De overdracht van het doelgroepenbeleid
 1009 van de federale naar de regionale overheden is een unieke kans om dit beleid administratief
 1010 sterk te vereenvoudigen. We schaffen daarom na de overdracht alle doelgroepmaatregelen af en

1011 vervangen die per doelgroep (laaggeschoolden, culturele minderheden, jongeren, enzovoort) door
1012 een maatregel.

1013 **26. Arbeidsmarktmaatregelen afstemmen op de conjunctuur**

1014 Voor doelgroepen waarvan de arbeidsmarktkansen sterk variëren met de conjunctuur maken
1015 we ook de overheidssturing afhankelijk van die conjunctuur. Jeugdwerkloosheid is hier een mooi
1016 voorbeeld van. Jongeren stromen snel door naar een job bij een hoogconjunctuur, maar zijn tijdens
1017 crisisperiodes de eerste slachtoffers op de arbeidsmarkt. Bij een hoge jeugdwerkloosheid hebben
1018 bedrijven en jongeren een extra duwtje in de rug nodig. Als de arbeidsmarkt goed draait, kan dat
1019 overheidsingrijpen weer op een lager pitje worden geschroefd. Daarom maken we de premies die
1020 bedrijven ontvangen bij de aanwerving van jongeren afhankelijk van de conjunctuur. De premie en/
1021 of loonsubsidie ligt hoog bij een hoge jeugdwerkloosheid en wordt beperkt wanneer de jeugdwerk-
1022 loosheid laag is.

1023 Voor doelgroepen met een structurele achterstelling op de arbeidsmarkt volgen we dit principe
1024 niet. Wie in elke situatie moeilijker in- of doorstroomt op de arbeidsmarkt heeft in elke situatie
1025 baat bij ondersteuning. Daarom blijven bijvoorbeeld laaggeschoolden ook steun genieten bij een
1026 gunstige economische wind.

1027 **27. Activeren van openstaande vacatures**

1028 De paradox op de arbeidsmarkt waarbij er enerzijds veel werkzoekenden geen job vinden en er
1029 anderzijds veel vacatures niet ingevuld raken, wordt op dit moment in hoofdzaak aangepakt door
1030 werkzoekenden te activeren, hen op te leiden en aan te sporen op vacatures in te gaan. Deze
1031 begeleiding kan nog beter. Maar ook een flankerend beleid is nodig, dat de vacatures activeert.
1032 Waar nodig moet de aanwervingsdrempel lager liggen en/of moeten kandidaten intensief worden
1033 begeleid tijdens een inwerkperiode.

1034 Daarom werkt de arbeidsbemiddelaar een sluitende aanpak voor vacatures uit, analoog aan die
1035 voor werkzoekenden. De eerste vier maanden zoeken werkgevers autonoom naar kandidaten
1036 om de openstaande functie in te vullen. Indien de vacature na vier maanden nog openstaat,
1037 worden geschikte kandidaten door de arbeidsbemiddelaar aangeboden. Ook wordt de werkgever
1038 bijgestaan in het invullen van de openstaande vacature. Blijft de vacature na een jaar nog steeds
1039 openstaan, dan zal de arbeidsbemiddelaar het bedrijf een gepaste kandidaat aanbieden die
1040 begeleid wordt en gedurende drie maanden op proef komt.

1041 Met een sluitende aanpak voor werkzoekenden én vacatures kunnen we een effectievere oplos-
1042 sing vinden voor knelpuntvacatures en de paradox op de arbeidsmarkt helpen oplossen.

1043 **28. Afstemming van de knelpuntberoepen op de reële arbeidsmigratie**

1044 Knelpuntberoepen waarvan een kwantitatief tekort bestaat op de eigen arbeidsmarkt worden
1045 opengesteld voor arbeidsmigranten van binnen en buiten Europa. Een soepele procedure met
1046 minder criteria en drempels dan momenteel het geval is, levert hiervoor arbeidskaarten af.

1047 **29. Deontologie voor arbeidsmigratie**

1048 Sectoren die willen ingaan op de soepele procedure, kunnen dit enkel op voorwaarde dat ze
1049 een ethisch-juridische code ontwikkelen en naleven. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)
1050 ontwikkelde zo'n code voor proactieve rekrutering van zorgpersoneel. Deze code is een leidraad
1051 voor een deel van de Vlaamse zorgsector. Ook de bouwsector werkt actief aan zelfregulering. De

1052 overheid moet deze aanpak verplichten voor alle sectoren die met arbeidsmigranten werken.

1053 **30. Soepel Europees statuut voor arbeidsmigranten**

1054 Niet na vijf jaar – zoals in de huidige situatie – maar na zes maanden onafgebroken werk in een
1055 Europese lidstaat, krijgt de arbeidsmigrant een statuut van langdurige ingezete. Daarmee kan hij
1056 naar een andere lidstaat migreren, op voorwaarde dat hij er werk heeft.

1057 **31. Zero tolerance voor discriminatie**

1058 De aanpak van discriminatie op de arbeidsmarkt blijft laks. Sensibilisatie is onvoldoende.
1059 Discriminatie moet ook actief opgespoord en bestraft worden. Dat kan door praktijktests uit te
1060 voeren en overtredingen te beboeten. De inspectiediensten krijgen meer handen en tanden om te
1061 kunnen toezien op de regels.

1062 In bedrijven wordt de antidiscriminatieclausule expliciet ondersteund door de leidinggevenden.
1063 Samen met vakbonden worden stereotypes en vooroordelen van medewerkers ter discussie
1064 te gesteld. Daarnaast willen we de rol van de vertrouwenspersoon en de preventieadviseur
1065 versterken om de procedure voor meldingen van discriminatie te versoepelen. Discriminatie bij
1066 aanwervingen worden tegengegaan door sensibilisatie en opleiding van HR-personeel en leiding-
1067 gevenden en een competentiegerichte cultuurneutrale selectieprocedure.

1068 **32. Het glazen plafond moet overal verdwijnen**

1069 Op plaatsen waar de ondervertegenwoordiging van vrouwen in hogere functies flagrant is, zoals
1070 de academische wereld en de hoge magistratuur, kiezen we resoluut voor genderquota. Op plaat-
1071 sen waar vrouwen reeds toegang hebben tot hogere functies kiezen we voor zelfregulering. We
1072 vragen aan organisaties om concrete doelstellingen te formuleren voor een betere genderbalans
1073 en aan te geven hoe ze het naleven daarvan zullen opvolgen.

1074 **33. Een geïnstitutionaliseerde samenlevingsdienst voor jongeren**

1075 Een samenlevingsdienst biedt jongeren tussen 18 en 25 jaar, ongeacht hun studieniveau, achter-
1076 grond of competenties, de kans om zich te engageren, individueel of in groep, in sociaal-culturele,
1077 milieu- en/of welzijnsorganisaties. Naast hun werktijd (80 %) krijgen ze een uitgebreid vormings-
1078 pakket en een vergoeding aangeboden (20 %). Een door de overheid uitgebouwde samenlevings-
1079 dienst vormt dan ook een krachtige hefboom om kwetsbare, laaggeschoolde jongeren te activeren
1080 en integreren in de maatschappij vanuit een perspectief van actief burgerschap. Onderzoek wijst
1081 uit dat jongeren na de dienst makkelijker en gemotiveerder aansluiting vinden op de arbeidsmarkt.

KLIMAAT & GEZONDHEID

VISIE

1082	Elk mens heeft het recht om in een gezonde		
1083	omgeving geboren te worden, op te groeien en		
1084	te leven. Daarom moeten de kwaliteit van het		
1085	leefmilieu en het klimaat centraal staan in een		
1086	toekomstgericht beleid en economie.		
1087	De voordelen van een duurzame economie, waarin		
1088	een hoge levenskwaliteit wordt gekoppeld		
1089	aan een lage milieu-impact, zijn legio. Door het		
1090	klimaat- en milieuvraagstuk ontstaat wereldwijd		
1091	een sterke behoefte aan innovatie op vlak van		
1092	producten, energie, diensten en zakenmodellen.		
1093	Klimaat- en milieubeleid bovenaan de agenda		
1094	plaatsen, biedt dus economische kansen. Een		
1095	koploperpositie zou ons land veel opleveren,		
1096	zoals werkgelegenheid, meer energieonafhan-		
1097	kelijkheid en leefbare steden en gemeenten.		
1098	Duurzaamheid levert jobs en leefbaarheid op, voor		
1099	nu en later.		
1100	Vandaag verliezen we heel wat gezonde		
1101	levensjaren door vervuiling. Vooral kinderen zijn		
1102	hier het slachtoffer van, zij zijn immers het meest		
1103	kwetsbaar. Door de klimaatverandering en daaruit		
1104	voortvloeiende droogtes en stormen worden hele		
1105	samenlevingen onder druk gezet. Alleen als we		
1106	de klimaatverandering een halt toeroepen, beter		
1107	voorbereid zijn op het reeds gewijzigde klimaat		
1108	en de blootstelling aan schadelijke stoffen		
1109	terugdringen, scheppen we de randvoorwaarden		
1110	voor een kwaliteitsvol leven voor iedereen.		
1111	Onze doelstelling voor klimaatbeleid is duidelijk:		
1112	we moeten evolueren naar een klimaatneutrale		
1113	samenleving. We weten dat we af moeten van		
1114	olie als grondstof waarop onze maatschappij		
1115	draait. Fossiele brandstoffen worden schaarser,		
1116	duurder en minder voorspelbaar. Door het pro-		
1117	bleem naar de toekomst te verleggen, wordt het		
1118	uitwerken van oplossingen steeds moeilijker en		
1119	duurder. Het goede nieuws is dat er oplossingen		
1120	voorhanden zijn. We kunnen de opwarming van		
1121	de aarde onder de twee graden Celsius houden,		
1122	zoals klimaatwetenschappers adviseren. We		
1123	kunnen de uitstoot van broeikasgassen drastisch		
1124	verminderen, de kaatslag van de wouden tegen-		
1125	houden en onze samenleving laten draaien op		
1126	hernieuwbare energie. Wat vandaag ontbreekt is		
1127	de politieke wil. De durf om keuzes te maken die		
1128	onze samenleving verbeteren en beveiligen.		
	De klimaatverandering moet worden ingedijkt,	1129	
	maar het klimaat verandert nu al. Vlaanderen	1130	
	werd de voorbije jaren verhard, versteend en	1131	
	volgebouwd. Dat maakt ons ook kwetsbaarder	1132	
	voor de gevolgen van klimaatverandering. Water	1133	
	na hevige regenval kan moeilijk weg, waardoor	1134	
	het risico op overstromingen toeneemt. Deze	1135	
	historisch gegroeide situatie kan niet zomaar	1136	
	worden teruggeschoefd. Daarom moeten we	1137	
	beleidsinstrumenten ontwikkelen om de ruimte	1138	
	voor water beter te bewaren en te herstellen.	1139	
	Onze gezondheid moet worden beschermd tegen	1140	
	schadelijke stoffen die in het milieu en zo ook	1141	
	in het menselijk lichaam terecht komen. Hierbij	1142	
	staat het voorzorgsprincipe centraal. Dat stelt	1143	
	dat wetenschappelijke onzekerheid nooit een	1144	
	excuus mag zijn om geen maatregelen te nemen.	1145	
	Tegen verdachte chemische stoffen vaardigt	1146	
	de overheid best zo snel mogelijk strenge	1147	
	normen uit. Bovendien is het ook economisch	1148	
	interessanter om in een pril stadium een duidelijk	1149	
	kader te scheppen, nog voor stoffen en producten	1150	
	alomtegenwoordig zijn in ons leven.	1151	
	Kiezen voor duurzaamheid heeft ook een recht-	1152	
	vaardigheidskant: iedereen moet van een gezond	1153	
	leefmilieu kunnen genieten. Het is fundamenteel	1154	
	onrechtvaardig dat wie het vandaag financieel	1155	
	niet breed heeft, kwetsbaarder is voor de gevol-	1156	
	gen van zowel klimaatverandering als vervuiling.	1157	
	Mensen met meer financiële middelen kunnen	1158	
	een groene, rustige en gezonde leefomgeving	1159	
	opzoeken en toch milieukosten afwentelen op de	1160	
	maatschappij; iemand zonder die middelen is al	1161	
	tevreden als hij of zij een dak boven zijn of haar	1162	
	hoofd heeft. Klimaatbeleid en gezondheidsnor-	1163	
	men moeten iedereen beschermen, ongeacht het	1164	
	feit of hij of zij rijk of arm is.	1165	
	Vooruitstrevende milieunormen zijn daarom ook	1166	
	meteen een sociaal beleid. Een sterke overheid	1167	
	durft het voorzorgsbeginsel strikt toe te passen	1168	
	in vorm van strenge normering om daarmee	1169	
	milieu- en gezondheidsschade te voorkomen.	1170	
	Financiële prikkels zorgen ervoor dat goed gedrag	1171	
	beloond wordt en slecht gedrag bestraft. Door	1172	
	de kosten op milieuschadelijk gedrag te laten	1173	
	stijgen, creëren we ruimte om de kosten op	1174	
	maatschappelijk waardevolle diensten zoals	1175	
	arbeid te kunnen verlagen. Waar nodig voorzien	1176	
	we compensaties voor kwetsbare groepen	1177	
	via een verlaging van andere belastingen,	1178	
	uitkeringen of financiële ondersteuning voor	1179	
	aanpassingsmaatregelen.	1180	

VOORSTELLEN

1181 Algemeen Klimaatbeleid

1182 1. Een sturend en doelmatig klimaatbeleid maakt gebruik van een klimaatbegroting

1183 Groen heeft via de zesde staats hervorming werk gemaakt van meer samenwerking op federaal
1184 niveau. Zo zetten we via een systeem van boni en mali de gewesten aan tot meer verantwoorde-
1185 lijkheid op vlak van de uitstootreductie van broeikasgassen in de gebouwensector. Een gewest
1186 dat het beter doet dan de uitstootdoelstellingen krijgt bijkomende middelen. Als een gewest het
1187 slechter doet, worden minder middelen ter beschikking gesteld. Aanvullend daarop pleiten we
1188 voor de opmaak van een klimaatbegroting die een limiet aan de uitstoot in elke sector (gebouwen,
1189 transport, landbouw enzovoort) stelt. De Nationale Klimaatcommissie neemt hiervoor de centrale
1190 rol op. De commissie legt vijfjaarlijkse 'koolstofbudgetten' vast voor de verschillende sectoren en
1191 overheden, die de maximale hoeveelheden broeikasgassen bepalen voor de komende vijf jaar. De
1192 klimaatbegroting wordt op een gelijkaardige manier jaarlijks opgevolgd als de gewone begroting,
1193 om vroegtijdig te kunnen bijsturen en te sanctioneren. De klimaatbegroting kan de doelmatigheid
1194 van het klimaatbeleid flink vooruit helpen. In het Verenigd Koninkrijk werd dit systeem met succes
1195 toegepast. Daar zit men al aan de tweede vijfjaarcyclus van klimaatmeerjarenbegroting.

1196 2. Fossiele brandstoffen laten we best ondergronds

1197 Gas heeft als energiedrager een rol te spelen in de transitie naar honderd procent hernieuwbare
1198 energie. Maar ook schalie- en steenkoolgas zijn en blijven fossiele brandstoffen en dus belastend
1199 voor het milieu. De gekende hoeveelheid fossiele brandstoffen in de wereld bevat nog zo'n
1200 kleine 2.800 gigaton aan CO₂. Dat is vijf keer zoveel als ons resterende 'koolstofbudget' als we
1201 de klimaatverandering willen tegenhouden. We moeten dus tachtig procent van de olie, gas en
1202 steenkoolreserves onder de grond laten. De twintig procent die we dan wel nog kunnen ontgin-
1203 nen, reserveren we beter voor conventioneel gas, bijvoorbeeld uit de Noordzee. Bij ontginning
1204 van niet-conventionele gassen, zoals schalie- en steenkoolgas, zijn de milieurisico's namelijk
1205 groter: grondwatervervuiling, verdroging, seismische schokken, grondverzakkingen, lawaaihinder,
1206 enzovoort. Bovendien houdt het de ontwikkeling van hernieuwbare energie tegen. In Vlaanderen
1207 woedt de discussie over mogelijke ontginning van schaliegas en werd een vergunning verleend
1208 voor het opsporen van steenkoolgas in de Kempense ondergrond. Een Vlaamse overheid die haar
1209 verantwoordelijkheid opneemt, laat geen ontginning toe van schalie- en steenkoolgas.

1210 3. Door ingrijpende hervormingen geven we het Europees 1211 emissiehandelssysteem (ETS) een toekomst

1212 Het Europese emissiehandelssysteem, waarbij een uitstootplafond wordt ingesteld per bedrijf
1213 en vervolgens uitstootrechten kunnen worden verhandeld, is op papier een goed instrument.
1214 Het maakt bedrijven verantwoordelijk voor hun broeikasgasuitstoot. Het spoort hen aan tot
1215 energie-efficiëntie en het biedt zekerheid voor het halen van klimaatdoelstellingen. De praktijk
1216 is vandaag anders. Door een te hoog emissieplafond en de economische crisis is CO₂-uitstoot te
1217 goedkoop geworden. Er bestaan dus teveel uitstootrechten. Bovendien zijn er tal van achterpoo-
1218 tjes om extra uitstootrechten aan te maken door in andere landen zogenaamde klimaatprojecten
1219 te financieren. Enkele fundamentele ingrepen zijn noodzakelijk om het ETS wel goed te laten
1220 functioneren, zodat een CO₂-prijs wordt bekomen die innovatie stimuleert. Daarom stellen we de
1221 volgende vijf maatregelen voor:

- 1222 ▶ Het Europese compromis vandaag rond het bevriezen van CO₂-uitstootrechten
- 1223 volstaat niet. Groen vraagt dat deze rechten definitief geschrapt worden, zodat de
- 1224 prijs van CO₂ terug op een werkbaar niveau komt.
- 1225 ▶ Meer klimaatambitie. Door de algemene klimaatdoelstelling in Europa op te trekken
- 1226 van twintig procent minder broeikasgassen naar dertig procent, ontstaat meer
- 1227 schaarste inzake uitstootrechten.
- 1228 ▶ Het afschaffen van flexibele mechanismen om extra emissierechten van buiten
- 1229 Europa aan te maken. Hierdoor kunnen geen dubieuze projecten meer worden
- 1230 gefinancierd om zo meer te kunnen uitstoten in Europa of eigen land.
- 1231 ▶ Een minimumprijs voor CO₂. We laten de markt voor uitstootrechten werken, maar
- 1232 binnen een strikt en gereguleerd kader. Bovendien worden alle rechten geveild.
- 1233 ▶ Een kliksysteem. Hierbij worden uitstootplafonds aangepast indien we in Europa op
- 1234 onze doelstellingen voorlopen.

1235 **4. Belasting op de bruto toegevoegde koolstof (btk) en een**

1236 **CO₂-importheffing stimuleren duurzaamheid binnen en buiten Europa**

1237 Ook voor alle andere sectoren die dus niet onder de Europese emissiehandel vallen, zoals kleine

1238 bedrijven, landbouw, gebouwen en transport, bepleiten we een Europese aanpak en regelgeving.

1239 We schuiven een belasting op de bruto toegevoegde koolstof (btk) naar voor, naar analogie met

1240 de btw. Bij de belasting op de bruto toegevoegde koolstof wordt in iedere productiestap de extra

1241 CO₂-uitstoot belast. Daardoor ontstaat bij elke stap van de keten een stimulans om het product

1242 met minder broeikasgasuitstoot te produceren. Om de hoogte van de btk te kunnen bepalen,

1243 wordt in ondernemingen een koolstofboekhouding bijhouden. Daarin staat onder meer hoeveel

1244 brandstof de onderneming gebruikt.

1245 Er is ook een invoerheffing nodig voor producten die van buiten Europa op een oneerlijke manier de

1246 concurrentie aangaan met Europese bedrijven. Producten uit buiten-Europese productie mogen

1247 niet ontsnappen aan een prijskaartje voor het gebruik van fossiele grondstoffen en uitstoot aan

1248 broeikasgassen. Op die manier handhaven we de kansen op schone productie dicht bij huis. We

1249 verhogen zo bovendien de druk om tot duurzame wetgeving te komen in andere landen.

1250 **5. We boeken snelle klimaatwinst door ook te focussen op andere broeikasgassen dan CO₂**

1251 CO₂ is het belangrijkste broeikasgas en heeft ook een zeer lange verblijfstijd in de atmosfeer.

1252 Daarom moet CO₂ centraal blijven staan in een klimaatbeleid. Maar door een tweede focus te

1253 leggen op andere gassen en stoffen die het broeikasgaseffect op korte termijn versterken en

1254 kort in de atmosfeer verblijven, kan de klimaatverandering afgeremd worden. Deze categorie

1255 van gassen en stoffen heeft vaak ook een negatieve impact op de volksgezondheid. We boeken

1256 dus dubbele winst als we voldoende aandacht schenken aan die andere categorie. Black

1257 carbon is een van deze stoffen. Deze is vooral afkomstig van de uitstoot van dieselmotoren. De

1258 Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) categoriseert de uitstoot van dieselmotoren sinds juni

1259 2012 als kankerverwekkend, hetzelfde niveau als tabak. Een ander gas is troposferische ozon, dat

1260 verantwoordelijk is voor schadelijke ozonpieken. Daarom moet ons land de internationale coalitie

1261 hieromtrent, in het kader van de United Nations Environmental Programme (UNEP), bijtreden.

1262 **6. Er is nood aan een duidelijk traject om ontwikkelingslanden te helpen in hun klimaatbeleid**

1263 Er bestaan internationale engagementen van de industrielanden om ontwikkelingslanden

1264 te ondersteunen in hun klimaatbeleid. Dat werd overeengekomen tijdens de klimaattop in

1265 Kopenhagen in 2009. België heeft zich de voorbije jaren niet gehouden aan die afspraken. Dat is

1266 onaanvaardbaar. Zowel de federale overheid als de gewesten moeten een duidelijk pad uittekenen
1267 voor deze internationale klimaatfinanciering in de periode 2013-2020. Zich houden aan eerdere
1268 afspraken is ook cruciaal om tot nieuwe engagementen te komen, zoals een internationaal bindend
1269 klimaatakkoord tegen 2015. Bovendien moeten deze middelen supplementair zijn ten opzichte van
1270 andere vormen van ontwikkelingssamenwerking. Nieuwe uitdagingen vergen nieuwe middelen.

1271 Mobiliteit

1272 7. We gaan voor betere Europese normen voor CO₂ bij nieuwe voertuigen tegen 2020

1273 Groen wil snel de overgang maken naar energie-efficiëntere voertuigen met een zo laag mogelijk
1274 uitstoot aan vervuilende stoffen. Door het aanscherpen van normen en die tijdig aan te kondigen,
1275 wordt technologische vooruitgang gestimuleerd. Groen pleit daarom op Europees niveau voor
1276 een uitstootnorm voor nieuwe wagens van tachtig gram CO₂ per kilometer tegen 2020. Dit komt
1277 overeen met een drieliterwagen. Dat wil zeggen dat een auto met drie liter honderd kilometer
1278 ver komt. Tegen 2025 pleiten we voor zestig gram CO₂ per kilometer, wat overeen komt met een
1279 tweeliterwagen.

1280 8. De ecoscore wordt de basis voor fiscale boni en mali

1281 Naast normering moeten fiscale maatregelen het wagenpark duurzamer maken. Vaak ontstaat
1282 discussie over de basis waarop fiscaliteit moet worden georganiseerd: dieselwagens stoten
1283 minder CO₂ uit dan benzinewagens, maar zorgen voor meer luchtvervuiling via fijn stof en stiksto-
1284 foxiden. Bovendien zijn nog andere parameters van belang, zoals de uitstoot tijdens productie,
1285 geluid, enzovoort. Er bestaat een zeer degelijke afweging hiervoor: de ecoscore. Die is opgemaakt
1286 door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) en de Vrije Universiteit Brussel
1287 (VUB). Deze score houdt niet alleen rekening met de uitstoot van broeikasgassen (50 %), maar
1288 ook met de impact op de lokale luchtkwaliteit (40 %) en zelfs met geluidsemissies (10 %).
1289 Bovendien worden de scores regelmatig geactualiseerd en op de nieuwste wetenschappelijk
1290 stand gebracht.

1291 Nochtans wordt de ecoscore niet gebruikt voor bestaande verkeersbelastingen, zoals de
1292 belasting in verkeerstelling. Groen pleit voor een doeltreffend en samenhangend systeem van
1293 fiscaliteit (boni en mali) voor voertuigen, waarbij de ecoscore de basis vormt.

1294 9. De slimme kilometerheffing komt versneld, voor alle voertuigen en overal

1295 Een mobiliteitsbeleid dat de auto verlaat als belangrijkste verplaatsingsmiddel en duurzame
1296 vervoerswijzen toegankelijk maakt, vraagt om instrumenten die het gedrag sturen. Het instru-
1297 ment bij uitstek is de slimme kilometerheffing. Deze heffing zorgt voor een eerlijkere manier om
1298 voor autogebruik te betalen. Ze creëert tegelijk middelen om in meer energie-efficiënte en minder
1299 vervuilende vervoerswijzen te investeren. De slimme kilometerheffing wordt aangerekend per
1300 afgelegde kilometer. Ze houdt rekening met het tijdstip, de plaats en is maximaal gedifferentieerd
1301 naar milieukeurmerken van het voertuig, waaronder CO₂-uitstoot. Mensen krijgen daardoor de
1302 kans om rationeler om te gaan met mobiliteit. Er zal minder met de auto gereden worden, sneller
1303 gezocht worden naar alternatieven, minder in de spits gereden worden en sneller overgestapt
1304 worden naar een milieuvriendelijke wagen. Voor Groen kan deze maatregel enkel in het kader van
1305 een globale verschuiving van lasten: de lasten op arbeid worden verlaagd, die op milieuvervuiling
1306 worden verhoogd. Als een slimme kilometerheffing wordt ingevoerd, wordt de vaste jaarlijkse
1307 verkeersbelastingen afgeschaft.

- 1308 **10. We vormen de voordelen voor bedrijfswagens om tot een flexibel mobiliteitsbudget**
- 1309 Het beleid rond bedrijfswagens is niet alleen complex en chaotisch, het veroorzaakt ook hoge
1310 maatschappelijke kosten. Omdat privékilometers met een bedrijfswagen te goedkoop zijn en zelfs
1311 goedkoper worden naarmate het aantal gereden kilometers stijgt, nemen mensen steeds vaker de
1312 bedrijfswagen voor hun privéverplaatsingen. Zo investeert de overheid miljarden euro's in een ver-
1313 keersknoop die onze maatschappij ook steeds meer kost, op vlak van economie, mobiliteit, milieu
1314 en gezondheid. Daarom willen we de voordelen voor bedrijfswagens omvormen tot een flexibel
1315 mobiliteitsbudget voor werknemers. Dit belastingkrediet, dat verrekend wordt in de bedrijfsvoor-
1316 heffing, is een vast bedrag voor elke werknemer, onafhankelijk van de gebruikte vervoersmiddelen
1317 of de woonwerkafstand. Daardoor wordt wie overschakelt van een bedrijfswagen naar de fiets,
1318 het openbaar vervoer of dichterbij het werk gaat wonen, niet langer bestraft.
- 1319 **11. Een wettelijk kader voor lage-emissiezones (LEZ) is nodig**
- 1320 We halen de Europese gezondheidsnormen voor luchtkwaliteit niet. Dat geldt onder meer voor de
1321 daggrenswaarde voor fijn stof. Van alle milieufactoren zorgt de blootstelling aan fijn stof voor de
1322 grootste ziektelast en de hoogste (gezondheids-)kosten in Vlaanderen en Brussel. De jaargrens-
1323 waarde voor stikstofdioxide (NO₂) wordt in de grote agglomeraties en op veel plaatsen met druk
1324 verkeer overschreden. Ook ozonconcentraties blijven een probleem.
- 1325 Daarom willen we lokale stedelijke overheden in staat stellen om lage-emissiezones (LEZ) te
1326 implementeren als onderdeel van hun luchtbeleid. Dit zijn zones waar voertuigen met bepaalde
1327 milieukeurmerken niet toegelaten zijn. In Duitsland heeft dit instrument zijn nut al bewezen. We
1328 scheppen een wettelijk kader met verkeerssignalisatie, een uniform kader voor toelatingscriteria,
1329 de uitzonderingen, de wijze van handhaving, de boetebedragen enzovoort. Door invoering van
1330 een LEZ worden mensen gestimuleerd zich te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer te
1331 verplaatsen. Bovendien worden milieuvervuilende voertuigen en doorgaand verkeer geweerd. Dat
1332 verhoogt de leefbaarheid van onze steden.
- 1333 **12. Openbaar vervoer trekt de transitie naar zero-emissionvoertuigen op gang**
- 1334 Het openbaar vervoer moet een bijdrage leveren aan de verbetering van de leefbaarheid in onze
1335 steden en gemeenten. Inzetten op trams en schone bussen biedt de kans om comfort voor de
1336 reiziger te verbinden met een ambitieus luchtbeleid. Vervuilende dieselbussen zijn niet meer van
1337 deze tijd. Nochtans worden ze nog altijd aangekocht. De overheid moet maximaal inzetten op de
1338 transitie naar zero-emissionvoertuigen. Elektrische bussen en bussen op groene waterstof of
1339 biogas worden zo de norm in Vlaanderen en Brussel. Dit komt de gezondheid en leefbaarheid in
1340 onze steden en daarbuiten ten goede. Bovendien zorgt deze vorm van duurzame overheidsaanko-
1341 pen ervoor dat schone technologie wordt gestimuleerd en goedkoper wordt.
- 1342 **13. De elektrische fiets wordt een volwaardige schakel**
- 1343 Met de elektrische fiets heeft een nieuw vervoersmiddel zijn intrede gemaakt dat vooral op
1344 afstanden tot vijftien kilometer tot verduurzaming van onze mobiliteit bijdraagt. We nemen de
1345 elektrische fiets op als een volwaardige schakel in het duurzame mobiliteitsbeleid en stimuleren
1346 die via twee luiken. Ten eerste korting op de factuur bij aanschaf en ten tweede een verbeterde
1347 infrastructuur. Niet alleen zijn investeringen in een kwalitatief hoogstaand fietsnetwerk nood-
1348 zakelijk, de elektrische fiets vraagt immers om veilige stalling- en oplaadpunten zoals bij stations.
- 1349 **14. Voor personenverkeer gaan we voluit voor elektromobiliteit**
- 1350 Een duurzaam mobiliteitsbeleid gaat in de eerste plaats voor alternatieven voor de wagen. Maar

1351 de auto behoudt wel een plek in het verkeersverhaal. Daarom is het belangrijk dat nieuwe wagens
1352 energie-efficiënter en milieuvriendelijker zijn. Een auto die rijdt op groene elektriciteit is het
1353 meest ecologisch, zo blijkt uit onderzoek. In België rijden nog maar weinig elektrische wagens en
1354 laadpunten zijn nog beperkt tot een vierhonderdtal. Vooral de nog hogere kostprijs en de beperkte
1355 laadinfrastructuur blijken hinderpalen. Daarom pleit Groen voor een uitbouw van een ruime
1356 publieke laadinfrastructuur: 3.000 elektrische laadpalen tegen 2015 in Vlaanderen. Bovendien
1357 kan de elektrische wagen ondersteund worden via korting op de factuur. Die ondersteuning moet
1358 gebeuren op een slimme manier. Dat kan door de steun degressief te maken en te laten afhangen
1359 van de prijs- en marktontwikkeling.

1360 Voeding

1361 **15. Een heroriëntering en verduurzaming van de steun in de landbouwsector is noodzakelijk**

1362 Door de effecten van de klimaatverandering komen de opbrengsten van de landbouw onder druk
1363 te staan. Een sterk klimaatbeleid komt onze voedselvoorziening ten goede. Maar de landbouw is
1364 vandaag medeveroorzaker van veel klimaatproblemen. Door stijging van de Vlaamse veestapel
1365 kennen we sinds 2009 opnieuw een stijging van de broeikasgasemissies en is er een toename van
1366 de uitstoot van fijn stof. Vandaag worden bijvoorbeeld West-Vlaamse varkens geëxporteerd naar
1367 China. Die export is in de hedendaagse markt met zijn schommelende prijzen niet houdbaar.

1368 Groen kiest ervoor om landbouwers te steunen die kiezen voor klimaatvriendelijke bedrijven en
1369 voor meer ecologische en diervriendelijke landbouw. Op termijn moet het landbouwsysteem
1370 onafhankelijk worden van olie door de uitbouw van groene energie. Het gaat dan om zon en
1371 bio-energie uit reststoffen ter plekke. Biologische landbouw bijvoorbeeld – zonder pesticiden en
1372 kunstmest – levert ook een belangrijke bijdrage aan het in stand houden van de biodiversiteit op
1373 en rond het landbouwbedrijf. We kiezen ervoor boeren te ondersteunen die de transitie naar duur-
1374 zame landbouw maken. Daarvoor moet het huidige beleid geheroriënteerd worden. Ondersteuning
1375 zoals voor de export van varkensvlees, de zoekkoeienpremie voor het opfokken van kalveren voor
1376 vleesproductie, investeringssteun voor nieuwe stallenbouw en het verwerken van dierlijk afval,
1377 doven uit. In de plaats komen ondersteuningsmechanismen voor duurzame en grondgebonden
1378 landbouw. Voorbeelden zijn een hogere hectaresteen, een overschakelingpremie en prijswaarbor-
1379 gen voor boeren die overschakelen naar biologische landbouw.

1380 **16. Duurzame en gezonde producten worden goedkoper dan minder gezonde**

1381 Voeding beïnvloedt in belangrijke mate onze gezondheid. Ongezonde voeding verhoogt het risico
1382 op hart- en vaatziekten, de belangrijkste doodsoorzaak in Vlaanderen. Gezonde producten kopen
1383 is nochtans niet vanzelfsprekend. Mensen met een lager inkomen eten gemiddeld heel wat
1384 ongezonder, vooral omwille van de prijs. Daarom is het logisch om, net zoals voor milieufiscaliteit,
1385 minder gezonde voeding en voedingstoffen te belasten en gezondere producten goedkoper te
1386 maken. In andere landen, zoals de Verenigde Staten (New York), Frankrijk, Finland en Hongarije
1387 werden taksen op ongezonde voedingsproducten, zoals suikerrijke frisdranken, onderzocht en
1388 ingevoerd in de strijd tegen zwaarlijvigheid bij kinderen. Groen stelt voor om dit ook voor ons land
1389 te onderzoeken.

1390 Gezonde en duurzame voeding kan daarentegen goedkoper gemaakt worden door toepassing van
1391 een verlaagd btw-tarief. Volgens de huidige Europese regelgeving kan de btw op een product
1392 omwille van milieuvriendelijke redenen niet verlaagd worden. Groen wil dit wijzigen, zodat
1393 seizoensgebonden en lokale groenten en fruit en biologische producten van een verlaagd btw
1394 kunnen genieten.
1395

1396 **17. Een CO₂-label kan informeren over voedselkilometers**

1397 Om de consumenten duidelijkheid te geven over welke CO₂-impact het produceren, opslaan,
1398 verpakken en transporteren van een product heeft, stellen we een CO₂-label voor. Hierdoor komen
1399 regionale en seizoensproducten meer onder de aandacht van de consument. En voedselproducen-
1400 ten krijgen een bijkomende prikkel om op een zo klimaatvriendelijk mogelijke manier te werken.

1401 **Ruimte**
.....

1402 **18. Groendaken maken steden veerkrachtiger**

1403 Natuur, water en groen zijn belangrijk in een stad om de effecten van klimaatverandering op te
1404 vangen. Er moet daarom voldoende ruimte gereserveerd worden voor groenblauwe infrastructuur
1405 bij stadsontwikkelingsprojecten. Natuur kan ook geïntegreerd worden in dichte bebouwing,
1406 via groendaken. Groendaken zorgen bovendien voor afkoeling in de stad, zuiveren de lucht van
1407 fijn stof en ze versterken de biodiversiteit in de stad. We stellen voor om, naar analogie met
1408 Antwerpen, groendaken te verplichten voor nieuwbouw en verbouwing in steden voor daken met
1409 beperkte helling.

1410 **19. De watertoets moet bindend worden**

1411 De verharde en bebouwde oppervlakte in Vlaanderen is de laatste twintig jaar met bijna de
1412 helft toegenomen. Overstromingen bij hevige neerslag is het logische gevolg, omdat het water
1413 onvoldoende kan insijpelen in de bodem en omdat de bergingscapaciteit van de waterlopen te
1414 beperkt is. Door klimaatverandering zal het risico op overstromingen verder oplopen. Daarom
1415 is het belangrijk om de bestaande ruimte te beschermen. Nu bestaat hiervoor de watertoets.
1416 Daarbij schat de overheid die beslist over een vergunning of een plan in wat de impact is op het
1417 watersysteem. Die is echter te vrijblijvend. Groen stelt voor om de kwaliteit van de watertoets te
1418 verbeteren en die bindend te maken. Zo kan er niet worden gebouwd zonder rekening te houden
1419 met de waterhuishouding.

1420 **20. Watergevoelige gebieden die nog niet bebouwd zijn, moeten beschermd worden**

1421 De watertoets is een passief instrument voor waterbeleid: mogelijke actie gebeurt pas als bijvoor-
1422 beeld een aanvraag voor een vergunning wordt ingediend. In Vlaanderen ontbreekt vandaag een
1423 actief instrumentarium en de implementatie ervan, waarbij zones actief worden beschermd tegen
1424 bebouwing en verharding. In Vlaanderen is 11.000 hectare belangrijk voor het watersysteem, zoals
1425 zones die als een natuurlijke spons van water fungeren en gebieden die water kunnen bergen. Ze
1426 zijn nog onbebouwd, maar kennen echter toch een 'harde' planbestemming, zoals woon- en indus-
1427 triegebied. Deze gebieden moeten dringend beschermd worden, om wateroverlast te vermijden.
1428 Maar het ontbreekt nog steeds aan juridische instrumenten en politieke actie om hier werk van te
1429 maken. In de meest vitale en kwetsbare gebieden moet bijvoorbeeld een bouwverbod ingevoerd
1430 worden. Op andere plaatsen moeten nieuwe bouwvoorschriften gelden die enkel aangepast
1431 bouwen toelaten en de waterhuishouding beschermen.

1432 **21. We evolueren naar geïntegreerde beheersovereenkomsten per landbouwbedrijf**

1433 Boeren worden beloond voor de diensten die ze aan de maatschappij leveren, zoals waterberging,
1434 erosiebestrijding, biodiversiteit en landschapsonderhoud. In het bestaande systeem van de
1435 beheersovereenkomsten wordt slechts aandacht besteed per fragment, zoals water of erosie
1436 of biodiversiteit, waardoor de effecten beperkt zijn. We willen evolueren van een fragmentarisch
1437 beleid naar een geïntegreerde beheersovereenkomst per bedrijf. Deze moet aangepast zijn aan

1438 de bedrijfsvoering en regionaal ingebed. Deze aanpak verhoogt niet alleen de kans op succes
1439 om de klimaatverandering beter op te vangen, ze koppelt ook het creëren van maatschappelijke
1440 meerwaarde aan een vorm van inkomenszekerheid voor de boeren.

1441 Gevaarlijke stoffen en producten in onze leefomgeving

1442 22. Gezondheidsnormen zijn toe aan een modernisering

1443 De voorbije decennia werden wereldwijd, in Europa en in ons land normen ingevoerd om mensen te
1444 beschermen tegen schadelijke stoffen en producten. Soms met succes: de strenge normen voor
1445 afvalverbrandingsovens bijvoorbeeld hebben de uitstoot van dioxines drastisch teruggedroefd.
1446 De uitstoot van fijn stof is ook in dalende lijn, maar we halen de Europese normen niet. We
1447 stellen ook een belangrijke opwaartse trend vast: de kans op verschillende soorten kanker,
1448 onvruchtbaarheid, diabetes, obesitas en astma neemt toe. Heel wat wetenschappers zijn het
1449 erover eens dat chemische stoffen in onze leefomgeving de boosdoener zijn. Nochtans worden we
1450 dagelijks omringd door duizenden stoffen en allerlei toepassingen, waarvan het overgrote deel
1451 onvoldoende werd getest op effecten op onze gezondheid. Er komen ook steeds nieuwe stoffen
1452 en producten bij. Een modernisering van onze normering is noodzakelijk. We stellen de volgende
1453 vijf principes voor:

- 1454 ▶ Het voorzorgsprincipe staat centraal: zodra er wetenschappelijke aanwijzingen zijn
1455 dat iets schadelijk kan zijn, moet er worden opgetreden door progressieve normering
1456 of moet een alternatief worden gevonden.
- 1457 ▶ De meeste normen gaan over uitstoot, terwijl voor de volksgezondheid de blootstel-
1458 ling doorslaggevend is. Voor fijn stof bestaan al Europese blootstellinglimieten, dus
1459 normen voor de lucht die mensen inademen. Bij het overschrijden van deze limieten
1460 worden landen dan beboet door Europa. Dat principe kan doorgetrokken worden naar
1461 veel andere soorten van vervuiling die de gezondheid schaden.
- 1462 ▶ Normen moeten gebaseerd zijn op de draagkracht van de meest kwetsbare groepen
1463 in onze samenleving. Kinderen bijvoorbeeld zijn extra gevoelig voor schade aan het
1464 lichaam door chemische stoffen, omdat zij in volle ontwikkeling zijn. Nu zijn product-
1465 en milieunormen vaak gebaseerd op gezonde volwassenen.
- 1466 ▶ Normen en grenswaarden moeten regelmatig worden geactualiseerd op basis van de
1467 laatste wetenschappelijke kennis. Vandaag hollen we echter de wetenschappelijke
1468 feiten achterna. Zo weten we bijvoorbeeld dat de huidige normen voor fijn stof niet
1469 voldoen. Die moeten worden bijgesteld.
- 1470 ▶ De bestaande risicobeoordeling voor (chemische) stoffen is nog altijd grotendeels
1471 gebaseerd op de analyse van elke stof afzonderlijk. Maar deze benadering is te
1472 simplistisch, veel stoffen versterken elkaar. Dat betekent een onderschatting van
1473 het risico voor onze gezondheid. Dus moeten deze versterkende effecten in rekening
1474 worden gebracht in de normering.

1475 Deze principes zijn niet alleen van cruciaal belang voor de gezondheid van iedereen. Ze stimuleren
1476 ook technologische innovatie, zoals nieuwe en veilige producten, maar ook technieken om deze
1477 stoffen snel en betrouwbaar te onderzoeken.

1478 23. Het principe van fysisch-chemische hygiëne moet ingang vinden in de maatschappij

1479 Vandaag ontbreekt nog heel wat kennis over chemische stoffen en hun impact op de volks-
1480 gezondheid. Daarom is het belangrijk om de blootstelling aan deze stoffen zo laag mogelijk te

1481 houden, zeker bij kinderen. We schuiven het principe van de fysisch-chemische hygiëne naar voor.
1482 Dit principe is vergelijkbaar met de microbiologische hygiëne die aan het begin van de 20ste eeuw
1483 werd toegepast om infectieziekten terug te dringen. De wetenschappelijke kennis over de rol van
1484 bacteriën en virussen en de ontwikkeling van geneesmiddelen zoals antibiotica, waren toen nog
1485 erg onvolledig. Net zoals nu nog leemtes bestaan in onze kennis over chemische stoffen en hun
1486 gevolgen.

1487 Jonge kinderen verblijven een groot deel van hun tijd in kinderopvang of (kleuter)klassen. Het
1488 is van belang dat die leefomgeving zo gezond mogelijk wordt gehouden. De overheid stelt een
1489 pakket van eenvoudige richtlijnen samen voor leerkrachten en opvangers, zoals regelmatig
1490 verluchten van de klas of ruimte, voldoende poetsen en de keuze van gezonde materialen en
1491 speelgoed. Via het onderwijs kan het principe van fysisch-chemische hygiëne worden doorgege-
1492 ven aan kinderen.

1493 **24. Een maatschappelijke toets kan inzicht bieden in hoe een**
1494 **samenleving zal omgaan met technologie**

1495 Als we de mens en zijn kwaliteit van leven centraal stellen, moeten we verder gaan dan
1496 onderzoeken welke gezondheidsimpact een technologie, product of stof heeft. Dan is de houding
1497 van de burger ook cruciaal. Nochtans wordt heel wat nieuwe technologie ontwikkeld en geimple-
1498 menteerd zonder kennis over het draagvlak bij de bevolking. Hiernaar peilen kan nuttige inzichten
1499 opleveren. Bijvoorbeeld welke voorwaarden burgers zouden stellen of waarom weerstand zou
1500 ontstaan. Denk aan genetisch gemodificeerde organismen of gsm-straling. Met die bevindingen
1501 kan dan rekening worden gehouden vooraleer een technologie maatschappelijk wordt uitgerold.

1502 Groen pleit voor een onafhankelijke commissie die op vraag van het parlement een maatschap-
1503 pelijke toets kan organiseren. Hierbij wordt een representatieve groep mensen samengesteld
1504 die wetenschappers rond een thema kunnen ondervragen om nadien te komen tot een lijst van
1505 aanbevelingen. De commissie bezorgt vervolgens de aanbevelingen aan de bevoegde minister. Die
1506 levert vervolgens een gemotiveerde reactie af aan het parlement.